

måndt drinfaren ryggen. Endast hans hustru hade i goda och onda dagar, i armod och sjukslighet, trossat utbädat hos honom — och hur hade han belönat henne? Han kom ragglande från froggen till hennes säng, ju i lagom tid, för att se henne dö!

Han störtade ut ur huset och ilade gata upp, gata ned. Samvetsqual, ångest och blugsel stormade löst på honom. Häftig, svindlande, dövad af hvad han knappast hade sett och hört, gick han tillbaka till froggen, som han ej längre lemnat.

Stockholms Nyheter.

Inför Svenska Nykterhetsföreningens Direktion justerades, den 14 dennes, Protokoll till de Nordiska N:nes i sijn. Juni månad härstädes hållna allmänna möte. Mörets handlingar skulle, jemte protokollet, öfverlämnas till den för deras sammandragning och utgifvande af trycket nedsatta Kommitte. — Vid samma tillfälle besöt Dirn, på hemställan af åttiofio medlemmar af Johannisbus N., att anmoda Magister Stenboff, att, så framt han dertill ägde ledighet, jemväl i Blekinge fringresa och såsom Dirns ombud, hålla offentliga föredrag i N:frågan.

Underrättelser från landsorten.

Skåne.

My Nykterhetsförening har den 7 sijn. Juni bildat sig i Lövestads pastorat, af Malmöhus Län, under ordförande af Urmakaren Nils Persson, och räknar f. n. något mer än 200 medlemmar.

Lappmarken.

Barresuando (utdrag ur ett bref). "Jag skulle hafva åttiofio att meddela om bränvinets motverkningar i denna församling, om tid och rum medgäfvare; ty någon nykterhet hafva vi icke att berömma oss utaf. Först i år har Domaren förplägat dem, som betala så kallad Domarnäst, med oblandadt kaffe, hwilket exempel förtienade efterföljd äfwen i andra Lappmarker. NB. Churu Domaren de förra åren icke haft annat än losgäfvaren vara, nemligen veritabel konjak till traktering åt de nästgäfvande, har han dock icke kunnat hafva så fria händer, i afseende på dem, som utmångla förfälskad konjak, och någon annan än hembrugg kommer

wäl fällan till Lappmarken. Janzons 2:ne Nykterhetstäl har jag efter fri öfversättning läst upp i kyrkan wid påsande tillfällen. Endast 3:ne Lappsta ynglingar hafva sjelfmant annäat sig, att så gå in i Nykterhetsförening. Jag afträdde dem likväl länge derifrån, och gaf dem det rådet att bestimma sig bättre; icke derföre, att jag tviflade på uppriktigheten af deras föresats, men för att från mig sjelf afleda all misstänka, att hafva lockat dem till ett förhastadt beslut. Likväl måste jag slutligen gifva wisa för deras enträgenhet, då de förnyade sin önskan i många vittnens närvaro. Vår Nykterhetsförening är således icke stor, men nog finnes här mången, äfwen ibland Lapparne, som aldrig sätter spirituosa till sin mun, ehuru de af fruktan för den stora bopens begabberi icke wäga inskrifva sig. Jag har också aldrig welat öfvertala någon dertill."

Kontraktsprosien Ulenius i Jockmoek har, i skrifvelse till S. N. S. Direktion, tillkännagifvit sin affigt att förnya försök till sijnande af en N: dertädes. Hurwid detta, med flere eller färre individer skall lyckas, anser Prosien vara öwift; men tror sig kunna hoppas det, hells derwarande presserfkap föregår allmogon med det af alla kända och witsordade efterdöme att icke i sina hus hafva, bjuda eller sjelfwa förtära bränwin eller andra spirituosa drycker. Prosien annärker likväl swärigheten att verka på "halfwilt-da nomaders" öfwerlygelse, så länge bränwin och rom, oaktadt förbud, på alla wägar till socknen insmugglas, samt utlägger: "Flere, såwäl Lappar, som nybyggare, hafva ofta hos mig beflagat sig öfwer den skada och förderf, som sylvteriet tillflyndat dem, så wäl i afseende på deras hellsa och sinnesslugh, som förlusten af deras egendom; men så snart bränwinsinsmugglaren fått tillfälle meddela dem den första supen, hafva de redan glömt de förderfliga följder, de ersfarit af deras förra rusiga tillstånd, och åter förtärt så mycket af detta virus letale (dödliga gift), att de blifwit öfwerlastade och förlorat deras sinness bruk. Oaktadt förhållandet beklagligen warit sådant, will man dock icke misströsta, utan medan dagsstunden än är, verka allt, hwad man genom Guds nåd kan och förmår till folkets upplysning och öfwerlygelse. Hwad som för menniskor synes omöjligt, det är möjligt för Gud och blifwer äfwen ofta möjligt för menniskor, genom Herrans medverkande kraft."

Vorrbotten.

Flera socknar hafva enhälligt begärt att ifrån all bränwinsinsförsel warda förskotte, ehuru detta, tyvärr, icke

utan håller på att sönderdelas den uti zoner, om icke uti 6, sannolikt till förra lättnad för den stadliga näringsens be-
drifvande. Ty jag tviflar högeligen att detta, såsom man
förespeglar, skall minska tillverkningsbeloppet: mig vill sy-
nas deremot, som skulle sådant, serdeles vid förra appa-
rater, endast påskynda afverkningen inom kortare tid och
derigenom minska skatten: att det tilläshventyrs kommer att
uppmuntra flere hemmansägare än hittills att bränna åre-
minstone 1 eller 2 månader om året, samt att det äfven
torde försvåra kontrollerna och föröka frestelserna att brän-
na en eller annan dag utöfver den uppgifna månaden,
hvarigenom tillverkaren blottställes för vida förra skada
och förlust, än den skenbara vinst, som han kunnat hafva
på en ringa tillverkning. Det är alltså tvifvelaktigt om
en sådan förändring uti 1848 års förordning är någon
förbättring. Jag fruktar för min del, att den torde
afslägsna oss från det mål, som synes mig så öfvermåttadt
och efterlångadt, nemligen Väderneke-landets befrielse
från brännvinshandteringen förderfliga insly-
tande. Ingen skulle dock se heldre än jag, om verkni-
ngarne af denna förändring blifwa motsatsen af hvad jag
besatrar.

"Redamöterna af detta höjv. Ständ äro framför alla
andra i tillfälle att se och höra all den jemmer och allt
det elände, både i andeligt och lekamtligt afseende, som den-
na olycksfäliga vara allestädes åstadkommer. Vi så äfven
noggsamt försara vid fattigvårdens ordnande inom försam-
lingarna, huru otillräckliga alla de medel äro, som kunna
uttareras och sammanstjutas, för att underhålla skaror af
utslingar, både äldre och yngre, af hvilka de fleste genom
brännvinsförsörjande blifvit bragta till tiggarestafven. — Vårt
fall såsom representanter är ofelbart att tillse och med allt
möjligt eftertryck söka förekomma, det lagstiftningen icke i
något påseende må taga en riktning, som är stadlig och
förderflig för kristendomen och sedlighet. Min förhoppning
att man derföre, åtminstone på detta rum, skulle fatta ett
beslut om successiv förkortning af brännningstiden med en
hel eller en half månad om året, för att omsider en gång
i framtiden kunna inom de trångaste gränser innesluta el-
ler of alldeles upphäfva den frätande utarmnings-indus-
trien, har icke heller gått i fullbordan. Den enda utväg
som ännu återstår, är att värdsam och ömsjuckligen an-
hålla, att, då den 8 i Cleri Comitialis cirkulär, som hand-
lar om nykterhetens befrämjande, skall uppfattas, höjv.

Ståndet wille deruti inlägga både sådana beslut, som äro
oss värddiga såsom religionens och sedlighetens värddare,
och så eftertryckliga uppmaningar till våra embetsbröder,
att de äfvenledes må finna sig beredte till all den försä-
kelse och det öfvermåttliga bemödande härutinnan, som på-
kallas af samvete och pligt och af omsorgen för ähbröres
andliga och lekamtliga wäl. Derjemte wöre det min hjer-
teliga önskan, att Swenska folket måtte öfvertygas, både
att Presleståndet wid riksdagarna gjort allt hvad i dess
förmåga står, för att i lagstiftningsväg hämma ett vrid,
som håller på att undergräfwä både stat och kyrka, — och
att Sweriges prestier icke hafwa någon del uti eller någon
beröring med den allmänna olycksbringande industrigren,
som genom sina verkningar ökar brotten och fattigdomen
och proletariernas antal på ett förfärande sätt, som i män-
ga hus förgiftar äktenskapliga sammanlesnaden och tillin-
tetgör all kristelig barnuppfostran, som förfragar eller
upplöser familjebanden, som mer och mer helt och hållet
undergräfwet och förstörver allt andeligt och lekamtligt wäl-
stånd hos de talrika arbetsskafverna, hvilka på sina starka
armar uppbära samhällsbyggnadens grundvalar, och hvil-
ken utarmnings-industri juft derigenom, om den får obe-
hindradt fortgå, öfvermåttligen skall förr eller senare fram-
falla de fruktansvärddaste skakningar."

Underrättelser från Landsorten.

Lappland.

Vi fortsatte meddelandet af de i förra numret påbe-
gynnade berättelserna från Lappmarken. Från Åre-
suan- do, i Torned Lappmark, skrives den 9 Juni 1848: "Jag
kan icke neta mig det nöjet, att relatera något em tillstän-
det i denna del af Lappmarken. Som bekant är, skulle
enligt den sednaste författningen 9 stycken barn utpensio-
neras till nybyggare i Torned Lappmark, i åkt och mes-
ning, att dessa skulle söda och undervisa barnen. Men ar-
wudet, 20 rdr banko för hvarje barn, war för litet tillta-
get, så att ingen nybyggare wille gå in derpå. Nu har
äterigen, enligt ett Kongl. reskript till Consistorium, Pa-
storerna i Torned Lappmark fått uppdrag att förfråga sig
hos nybyggarna, huru stort arwode dessa fordra, för att
söda och undervisa ett Lappbarn. Det synes således vara

meningen, att så barnundervisningen ställd på denna punkt. Men med den lokalkännedom jag eger, kan jag icke annat finna, än att undervisningen hos nybyggarna blir ganska liten. Ty nybyggarna i denna Lappmark, kunna knappast undervisa sina egna barn, mycket mindre andra. Sedan jag nu haft tillfälle att inhämta resultaten af skolan i Laimio, hvarom jag förut haft äran underrätta Tit., finnes hos mig intet tvifvel öfrigt, att barnen under en stielig katechets ledning, kunna lära sig mera på ett, än hos en nybyggare på flera år. Jag ville säga, att barnen i Laimio skola lärt sig mera på 4 månader, än de kunna lära sig hos en nybyggare på ett år. Alla barn från Jukkasjärvi voro Åbedarier när de kommo till skolan i Laimio den 1:sta Januari. Men wid med dessa barn anställdt förhör den 1:sta Maj, kunde de läsa redigt innantill, med förmåga att uppfatta det lästa styckets innehåll, samt intill Vårhens mindre katechets, med förmåga att göra reda för christendomens huswirdgunder. Jag är öfvertygad, att dessa barn icke funnat lära sig så på så mycket på ett helt år, om de varit hos en nybyggare. Öberäknadt den moraliska förädling, som dessa barn vunnit under Katecheten Johan Raattamaas ledning, hade Åfven skolan verkat ganska fördelaktigt, icke allenast på Laimio bys Finnevännare, hvilka blifvit väckta till ett nytt andeligt lif, utan Åfven på fringliggande byar i Jukkasjärvi och Pajala, hwarest dryckenskap och fröjerei under de sednare åren hade stigit till en förwånande höjd. Genom öfvertyggelsens magt hade Raattamaa förmått alla nybyggare i Laimio att skaffa bort brännvinet ur sitt hus. Flere hade hållit ut sitt innehållande brännvin på marken, hvilket knappast läver wara spordt i Nykterhetswännernas annaler. Detta exempel verkade som en elektrisk stöt på Lapparne och på nästgränsande byar i Jukkasjärvi och Pajala. Lapparne skyndade att sända sina barn till skolan på egen kost, så att lärjungarnes antal växte till 30 stycken. Delsigtvis funnos bland barnen från Karesuando några, som kunde användas som monitorer, så att det blef för Raattamaa möjligt, att selskafsa alla. Nyheten af en skola, samt berättelsen om Laimios nybyggares toliga insat till att hålla ut sitt brännvin på marken, hade dit lockat mycket folk, från öfre delen af Pajala, samt från angränsande byar i Jukkasjärvi. En del kommo, för att se den besynnerliga förändringen med Laimio by; andre för att vederlägga Raattamaa, och hindra swärmeriet att spridas, men Raat-

tamaa war för mycket bibelskt, för att kunna vederläggas. De som kommit dit för att disputera med Raattamaa måste wända om med bedröfwadt hjerta och med den öfvertyggelsen, att de hittills icke haft någon Gud eller någon christendom. Wi hafwa smänkingom kommit så vida i denna församling, att endast ** och *** (2:ne s. l. halsherrar) här återstå som brännvinets försvarare, med några gamla fullhundar till sällskap, hvilka dock måste wrida sig som ormar i myrstacken. Några Nöwänner i Karesuando hade gjort ett litet sammanskott, för att verka till nykterhetens befrämjande i Jukkasjärvi genom brodern till Johan Raattamaa. Denne, eller Pehr Raattamaa, war i sitt naturliga tillstånd ett riktigt wilddjur i fullan, men har nu blifwit den skarpare Nöspredikant, en strå för sina fordrna suplamrater, så att alla frögare och fullhundar frukta honom, ehuru han icke verkar annat än genom andeliga wapen. För detta ändamål, eller för att sätta honom i stånd att verka vidare för den goda saken i Jukkasjärvi, Pajala, Kautoleino, Sellaara och Muonionissa wore det nödigt att få ett litet understöd af Nöwännernas sällskap, om Tit. kunde utverka något af Centralkomiteén i Stockholm. Det Lappsta Nykterhetsstäl, som trycktes 1847 i Stockholm, på Öfwen och Kammarherren Hamiltons bekostnad, har redan åstadkommit mycken sensation bland Lapparne, men det fordras, att en sådan man som Raattamaa skulle få resa omkring med detta Nöstäl i Jukkasjärvi, Sellaara och Kautoleino, för att skärpa den skärpa som redan ligger i selskwa afhandlingens, så framt icke Tit. fruktar, att härunder ligger något swärmeri, som är skadligare än brännvinsupandet. Wisserligen hafwa redan många oeniga makar blifwit försonade genom detta swärmeri; många hafwa återburit stulet gods och bedt om förlåtelse för försummelse i tjensten, för andra förbrytelser mot nåstan, o. s. w. De fattiga hafwa fått hjälp genom frivilliga sammanskott; till Laimio skola hafwa genom frivilliga gåfwor inom Karesuando och Jukkasjärvi blifwit samlade 93 rdr banko, hwarigenom Katecheten Raattamaa fått sitt arkivode, och wed, hushyra och hushållning wid skolan blifwit godtgjorde. Men om nu statsanslaget för barnen kommer genom Regeringens beslut att användas på det sätt som ofwan nämndes, så kan ingen skola underhållas mera. Under min visitationsresa i winter hade utnämnde Skolmästaren i Arjeplog inga skolbarn undervisat, som det sades, af brist på skolhus. Uti Jokmoå finnas inga

skolhus, och uti Sallivaara är skolgården förfallen. Jag har framskått saken i Consistorio, och sökt visa, huruledes de stora kostnader, som fordras för skolebordens iordningställande, blifve bättre använda på det sätt, som Missions-sällskapet använder sina medel i södra Lappmarken, nemligen genom inackordering af barn i äldre byar, under ledning af en katechet, men ovisst är, om Consistorium får fler något afseende derpå.

Förlänge Lappmark (i Jemtland). En af Missions-rene Tellström och Nordfjell, d. 20 Jan. d. k. afgifven berättelse om Missions-skolan i Saxfjöd innehåller bland annat: "Owad Bibelspridningen och Nötkerhets-saken beträffar, så har dersför blifvit verkadt både inom och utom skolan. Inom skolan, medelst uppmärksamhet att förse sig med Guds hel. Ord och uppmärksamt läsa detsamma. Utom skolan, då lärarne blifvit kallade till andra byar att förvätta den öfliga hus-andakten. Biblar hafwa funnit af gång och äfwen blifvit läste, oftast med varaktiga intresser om Ordets ewigt bestående sanningar. Äfwen utom skolan hafwa genom Guds Munda wäcker till gudaktighet blifwit sporda. Wid en af dessa andaktsstunder förspordes en måltig rörelse, särdeles bland ungdomen. Man hörde många och olika yttranden; följande må tjena såsom bevis på en kraftig wäckelse. Således ropade någon ur djupe af sitt hjerta efter bönestundens slut: "D! huru många gånger har jag icke i synd och otro gått owardig till Herrans nattward;" hwartill en annan bethgade, att hans kyrkogång blott varit ett skrymteri, enär hjertat varit fjeran från Gud. Under bittra tårar klagade en tredje: "Jag har tjänat djeuulen, blottit och werlden. Gud har jag hatat och föraktat, derför har jag icke haft Gud med mig, utan min själs fiende har följt mig hwart jag gått." — En yngling satt bredwid sin syster, hwars hjerta hars deligen blifwit krossadt af Guds heliga Lag. Och då ynglingen härwid utgöt frida tårar, trodde man att han gret öfwer sin systers tillstånd, som nu måste få werlden emot sig; men derpå svarade han: "Jag gråter icke öfwer min syster, utan jag gråter öfwer mig sjelf, emedan jag brutit emot Gud." Slutligen begärde de förjande, att man skulle sjunga psalmer; ty, sade de, det lättar hjertat. Om minnet icke bedrager, har en stor och kraftig andans man sagt: att djeuullen flör för en andaktig psalm-sång; och åter en annan: att den onde anden bäfwar; då en Christen knä-

1947

bäfer inför sin Gud. På begäran sjungas några psalmer, och det med nycken uppbyggelse; — men hwad gjorde werldsbarnen? Samlige logo och somlige förbittrades, och slutligen framlade de en lögnskrift på Öfwerhetens bord. — För Nötkerhets-saken har wid sådana talleser äfwen blifwit verkadt, och ofta har anmodan blifwit gjord, att man måtte tala i detta ämne. Dvartals-mötena wid Skolan hafwa dock wisat sig vara de gagneligaste medlen i denna wäg. Ett sådant möte börjas och slutas med bön och sång samt uppläsandet af ett kapitel utur Bibeln. De första som ingingo i Föreningen, gjorde det under motståndarenas uppenbara hänblöse; men icke desmindre räknar man nära 200 personer till detta Sällskap. Wigtiga exempel af förbättring gifwas, och bewis på allwarlig Christendom, sedan starckdröken blifwit försakad, gifwas också, och dessa bewis kunne wi äfwen hemta från långt aflägsna fjell, hwarest Sällskapet räknar icke så få medlemmar. Det är bekant, att brännvin är Lappens älsklingsdryck. Huru skulle icke då en drinkarehåttig stunda, då winningslystnaden gör sig den mödan att föra brännvinsankaren in i Lappens koja, ännu denna står midt ibland de wilda fjellen. Men hädanefter må brännvinsmånglaren se sig wäl före, att han ej blifwer bedragen i sin wäntan. För icke länge sedan måste en frögare föra sin lagge lika full utföre, som uppföre fjellet. En sådan händelse (flere likartade gifwas) är ju äfwen en ibland Nötkerhets-sakens triumfer."

Öfwannämnde Missionär Tellström skrifwer uti enskilt bref, dateradt Dittfjöd den 11 Nov. 1848: "I dag på morgonen kom en Svensk man, en Missions- och Nötkerhetsvän, från fjellen. Han hade jemte en annan af samma tänkesätt varit hos Lapparne, för att tillhandla sig renar; och i kajan sledde ett möte med några andra, som efter gammal sed hade en brännvinslagge med sig, att förplåga Lapparne med, för att sedan kunna handla för godt pris. Wåra wänner talade med Lapparne och bado dem ej smaka brännvinet, föreställande dem, hwilka olyckor Lapparne irakat genom denna förderfwelsens dryck. Wärfeligt nog, att af fyra hushåll, blott en person smakade brännvinet, så att det är ganska troligt, att laggen denna gång icke gjorde någon stor tjenst."

Nordbotten.

Ur enskilt bref af d. 22 Febr. 1849. "Penningförlågenheten är ganska stor i orten. Lagöfningar och utmär-

ra och alla sedan brännvinstillverkarens och brännvinsförsäljarens försträckliga ansvar på den stora räkenstapsdagen.

62. Den omätliga drickaren, hvad kallas han med ett ord? Drinkare.

63. Måne ett svårt svar föreslår drinkaren?

Ja ett mycket svårt svar, när Kristus säger, att "drinkare stola icke ärliga Guds rike." (1 Cor. 6: 10.)

64. Vi gå då genast öfver till den måttlige brännvinsdrickaren. Säg mig: huru kan ansvar komma i fråga för honom?

Han måste svara för det han, genom det måttliga bruket af brändt vin, stadigt underhåller den olyckliga folkseden att dricka brändt vin, som också dertill att han, genom den måttliga bjudningen, liksom uppammar drinkare.

65. Att den måttlige brännvinsdrickaren gifver daglig näring åt den olyckliga folkseden, det förstår jag; men att han uppammar eller framlockar drinkare, det förstår jag icke. Huru är det att förklara?

De yngre taga gärna efter de äldre, aldragest då det gäller att tillfredsställa en sinlig lust. Den som druckit så pass, att han raglar på gatan, eller ligger allaredo i ränslanen, han blir aldrig någon försörjare, ty ingen vill blifva honom lif. Deremot vilja de flesta ynglingar gärna lifna den hushård, som dricker till måtta.

66. Nå än se'n?

Människan är svag. Af de många ynglingar, hvilka länge smakat af det brända vinet, skall öfver allt och på alla tider ju någon blifva så hänförd af denna dryck, att der uppstår hos honom ett omätligt begär. Nu är han drinkare, och det har han blifvit i den måttlige drickarens efterföljd. Den måttlige drickaren är alltså den egentlige vägnisaren, ja i alla tider den farligaste försörjaren till sylteri. Den måttlige drickarens exempel, och hans uppmaning att följa exemplen efter; så detta är den äkta brännvinsförelösa. Då ynglingen för första gången står fram som fullhund, så ådagalägger han inför världen, att han vunnit ifrån denna skolan; men han har dock i denna måttlighetens skola fått lära allt, som erfordras för att blifva det han nu är: en drinkare, en förlorad son.

67. Men mången dricker ju måttligt i alla sina dagar, och såvida är ju icke farligt att göra ett försök?

Wakta dig för detta försök! "Herran, din Gud, skall du icke fresta." (Matth. 4: 7.)

68. Är sålunda meningen den, att det måttliga brännvinsbruket är för hvarje människa en farlig frestelse till dryckenskap; att det ingår öfvergångspunkten från måttlighet till dryckenskap; en öfvergångspunkt, der väl mången blifver ständande, men också mången vägar ytterligare ett steg, och varder så drinkare? Ja.

69. Skall också den måttlige brännvinsdrickaren göra räkenstap inför Herran för hvar och en människa, som genom hans wäntliga bjudning blifvit förd in på måttlighetens väg, och sedan genom onda maktens list in på sylteriets?

Ja, "hvar människa får, det skall hon och uppskär." (Gal. 6: 7.) (Förif.)

Underrättelser från Landsorten.

Lappmarken.

Den absoluta nykterhetsprincipen forstar uti Karels-
ando, Juckasjärvi, Rautakemo, samt uti Rysska Lappmar-
terna, Monioniska och Kistilla församlingar, ährensom
samma nykterhetsöfver sprider sig till nästgränsande sock-
nar uti Nordlanden och Finnmarken, särdeles uti Allen.
Nykterhetsagenter från Karelsando hafva ännu försökt
att befrämja samma sak uti Lyngen, ehuru med mindre
framgång. Ut Gellivare har det lyckats den förut be-
kante kateketen Raattamaa, att bryta isen bland de emvi-
sa frögarena och drinkarena, sedan han genom nykterhets-
vännernas frivilliga gåfvor och sammanstött blef satt i
stånd att kunna hålla en skola inom Gellivare sockens om-
råde. 12 fattiga Lappars och nybyggares barn blefvo här
underhållne på nykterhetsvännernas bekostnad. Dessa fin-
go fri undervisning och kost under skoltiden. Skolan be-
söktes som vanligt af en mängd nyfikna åskådare från alla
håll, och Raattamaa fick derigenom tillfälle att fänga dem
i den not, som omtalas i Matth. 13: 47. Denna gången
lyckades sängsten någorlunda. Raattamaa har endast läst
de mest aktade inom sina distrikter teckna sina namn i
nykterhetsföreningen; man förmodar, att ungefärligen hälft-

ten af Gellivare församlingens invånare hylla den absoluta nykterhetsprincipen. Som både Lappar och nybyggare uti Gellivare stå på en ganska låg ståndpunkt, hvad religionskunskapen beträffar, så har det varit min önskan, att alla Naattamäa hålla en skola i större skala uti Gellivare nästa vinter. De 18 lappbarn, som enligt Reglementet för Gellesiastiftverket i Lappmarken skolas utpensioneras till nybyggare, hafva äfven detta år, med Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd, blifvit förenade med missionskolan i Jumo-fuando by, under ledning af f. d. missionsären C. J. Grape, hvilken hast all möda offrad, för att, jemte dessa och andra barns undervisning, jemväl befrämja nykterheten inom sitt distrikt. Uti Pajala församling fortgår den absoluta nykterhetsprincipen att vara gällande, med undantag af de få, som ännu hafva den gamla tron, att brännvinet är en Guds välsignelse. De tvänne frögare, som ännu finnas inom socknen, hafva ganska trög affattning. Nykterhetsprincipen har äfven spridit sig på båda sidor om Torned elf, bland allmogen; endast i Paparanda och Torneå stad finnas mig veterligen inga nykterhetsvänner. Att nykterhetsvännerna här mena allvarligt, bewisa de stora uppoffringar, som blifvit gjorda i och för denna sak. Således hafva gårdarna till skolorna, som blifvit hållna af Naattamäa, uti Painio 1848, uti Kengis 1849, uti Tärändö 1850 samt i Gellivare 1851, under dessa 4 åren sammanlagda utgjort 2,316 Rdr, gifna af nykterhetsvännerna i Karefuando, Juckasjärvi och Pajala församlingar. Den summa, som utgår af Lappiska Gellesiastiftfonden, för 18 fattiga lappbarns utpensionering (i Torned lappmark), utgör 540 Rdr rgs årligen, eller för de 4 förenämnda åren till sammanlagda 2,160; och återstår nu af dessa summor en behållning af 1,378 Rdr rgs till nästa vinter. De 3 församlingarnes personal utgör cirka 3000 personer. Desutom hafva särskilt för nykterhetens befrämjande genom nykterhetsvännernas frivilliga gåfvor blifvit insamlade under dessa 4 år 436 Rdr, hvilka blifvit använde sålunda, att nykterhetsagenter blifvit afsända till omkringliggande församlingar, dels i Norrka Nordlanden och Finnmarken, dels också i Nyila Lappmarkerna, samt till Gellivare och till andra Finnska församlingar på Torned elf. Visserligen afses härmed icke blott nykterhet, utan en lifvande kristendom, hvilken allmogen, lifvad af en högre religiös känsla, söker befordra ibland sina dyrt återlösa

bröder. Men detta allmogens nit har blifvit bemött med hat och bitterhet af dem, som kalla sig för mera upplysta. Fjundhet är handlande förbittrade deröfver, att allmogen på marknadsplatserna vill traktera dem med sannings bitterfalt. Detta skett vara en wedergällning för det de handlande förut trakterat allmogen med brännvin. Allmogen måste ännu köpa spannmål, salt och hampa samt bomullsgarn af de handlande; men brännvin och framvaror hafva ingen affattning. Kaffe köpes ännu af allmogen i större quantum, än som behöfligt wore; dock har jag icke wetat yrka dess afstättande, emedan här finnas många, som icke hafva boskap, de måste lefwa af sitt arbete, och måste hafva någon slags suppenmat, då de icke kunna förskaffa sig mjölk eller kött, — och hvad Lapparne angår, så hafva dessa under sina resor på fjällen ännu mindre tillfälle att i en hast få kokad mat; önskligt wore likväl, att något billigare ämne än kaffe kunde uppfinnas till värmande och södande dryck.

Swarjehanda.

Vandbruksmötet på Bjholm d. 22 Juli 1851.

Tvénne frågor woro undersökta mötets diskussion, nemligen: 1) Har en systematiskt ordnad kultur af rosenkruter, här i landet, wisat sig i större mån bidra till ökade infomster för landmannen, och werkat fördelaktigt på så väl sådesproduktionen som kreatursfödseln? 2) Är boskapsfödseln verkligen så mycket mindre lönande än återbruket, som dess allmänne tillbakajätande synes gifwa anledning förmoda; eller förefinnas andra orsaker till den mindre allmänt spridda håg, hvarmed densamma bedrifwes? 3) Måne ej de stogsäddande gärdsgårdarne skulle kunna ersättas af gräfvar, häckar eller wallar, och hvilket wore lämpligaste sättet för öfverenskommelsens åstadkommande mindre jordbrukare emellan om kreaturens iudring eller wallning? — Alla dessa frågor blefvo af åfkillige talare besvarade och den 2:dra af prosten Lundgren i Skilfuna på följande sätt: "Då kreatursprisen, utom i missväxtår, hos oss är höga och ladugårdsprodukter årligen måste inköpas från utlandet, kan orsaken till ladugårdsproduktionens ringhet hos oss icke ligga deruti, att denna produktion är mindre lönande än återbruket. Detta är

"Jag är en gammal man, som står ensam wid slutet af resan genom lifwet. Djup sorg är i mitt hjerta och tårar i mina ögon. Jag har färdats öfver en mörk ocean utan något wärdtorn, alla mitt lifs förhoppningar hafwa blifwit gäsfade. Jag är utan wänner, hem eller släkt på jorden, och jag blickar med längtan efter den hwila, natten skall medföra. Utan wänner, släkt och hem! Det war icke så fordom."

Jugen kunde emotstå den rörelse den gamle mannens ord väckte; jag märkte en tår dalrande i min faders ögonlock, och jag blögdes ej längre för mina egna tårar.

"Nej mina wänner! det war icke så fordom, bortom de mörka vägar, som hafwa låtit mina förhoppningar lida stegs-brott, ligger en wälsignad stråle af lycka och frid. Jag hade en gång en moder. Förtröskad af sorg nebsteg hon i sin gräs. Jag hade en mata — en så stön, englatit warelse, som någonsin leg mot någon i ett jordiskt hem. Hennes ögon wore så milda som en sommarfly och hennes hjerta så trofast och kärleksfullt, som mannen i sin stolthet kan önska det. Hennes blåa öga blef matt, då sorgens flod förstörde dess klarhet, och jag sönderstöt det älskande hjertat i hvarje besvär. Jag hade en gång en adel, modig och wacker son, men han drefs bort från ruinerna af sitt hem, och mitt gamla hjerta swider wid ewigheten om han ännu lefwer. Jag hade ett litet späbt barn, en tåll blomma — men min hand förstörde den, och den lefwer nu hos Sonen, som älskar barnen."

"Förfrädens ej mina wänner; jag är ingen mördare, i detta ords wanliga betydelse. Ännu är det ett klart sten på min astens sky. En förklarad moder glädjes öfwer en förklarad sons återkomst. Makan ler mot honom, som återwänske till heber och dygd — och barnets engel besöker mig under natten och jag känner det heliga widrändet af fridspalmen på mina feberbrännande kinder. Om min modige son ännu lefwer, skall han förlåta den ädbrige, förjande fadren för den behandling, som drefs honom ut i werlden och de slag, som gjorde honom lemlytt för lifwet. Wänte Gud förlåta mig för det elände jag bragt öfwer mig och de mina." Han horitorkade åter en tår från sitt öga. Min fader följde honom med öronligt intresse, och hans ansigte war mer än wanligt blekt och upprördt af någon stark libelse."

"Jag war en gång en galning, och följde dåraktigt den förderfliga ledfjerna, som ledde mig i förderfwet. Jag war

en dåre, då jag uppoffrade min hustru, barn, lycka, hem åt den förbömda demonen wid bålet. Jag tillbad dock en gång den ädla warelse, hwilken jag så djupt förörrättade — men jag war en drinfare." Fortf. i nästa Nr.

Underrättelser från landsorten.

Lappmarken.

Prosten L. L. Lestadius' berättelse till Svernska Nykterhets-Sällskapets Direction.

Pajala den 11 Juli 1856.

Swad nykterheten beträffar, är tillståndet ungefärligen det samma som förut, hwilket kan synas af följande utdrag ur visitations-acterna för 1856:

1. Ärswidsjöarne i Piteå Lappmark. "En frågan om spirituosa finnes i församlingen, anförde några församlingens ledamöter, att flere blifwit stämde och pliktfulla för oloflig införsel och minuter, hwilken åtgärd läter hafwa blifwit widtagen af kronobetjeningen."

2. Arjeplog i Piteå Lappmark. "Jugen kunde förneka, att spirituosa finnas till öfwerflöd, men orsaken dertill kunde af ingen uppgifwas."

"Bybyggarena föregåfwo, att de icke kunna få någon hjälp af Lappen utan föregående traktering. Kronobetjeningen har tagit en del bränwin i beslag, och en del deraf har blifwit med wåld återtaget utan att gerningsmännen kunnat ertappas."

3. Jodmo i Luleå Lappmark. "Espiruosa äro något i aftagande; dock anmärkte kronobetjeningen, att det är omöjligt, att bewaka den widlyftiga Lappmarks-gränsen för oloflig införsel af denna förderfliga vara."

4. Gellivare i Luleå Lappmark. "Församlingen intygade, att spirituosa ännu tidtals finnas, men bruket deraf hade betydligt aftagit, och synes förswinna allt mer och mer. Några hade äfwen blifwit lagförde för oloflig införsel och minuter."

5. Luffasjerswi i Torneå Lappmark. "Nykterhetsprincipen byllas nästan allmänt af medlemmarna i denna församling."

6. Karesuando i Torneå Lappmark. "Den absoluta nykterhets-principen fortisar att göra sig gällande i denna församling."

I Pajala församling, fortisar nykterheten med så iordens tag. Dock finnes några, som hafwa spiritusosa, men afstättningen är obetydlig, nykterheten har många anhängare äfwen i Öfwer-Torneå, samt i nysta Öfwer-Torneå, samt i munögniska. Förtjensten af nykterhetens framsteg i i Torneå Lappmark, tillhör faterheten Jehan Raattamaa, som håller en ambulatorisk skola i Karejuando. Juckasjerfwi och Gellware, frindom äfwen inom Pajala församlings område. Äfwen s. d. vice missionären Grape, har mycket bidragit till nykterhetens framgång i dessa församlingar. Inbydesmannen, Erik Anders Andersson, som håller ambulatoriska skolor i Öfwer-Torneå, jemte bondesonen Jaf Olofson Kangas, hafwa förtjensten af nykterhetens framsteg i Öfwer-Torneå; men kyrkoherden i Öfwer-Torneå har nu förbjuditt dessa skollalare att hålla ambulatoriska skolor i Öfwer-Torneå, ehuru nykterhetens vännar, anhållit om tillstånd, att så hålla dylika skolor. Det förstås, att nykterhetsfaten i Norden icke kunnat vinna framgång, om icke den religiösa wädselsen derjemte fått sprida sig. Men samma fiender, som förut funnit sina egenwriga afstegit förnämde af allmogens nykterhet, funna aldrig blifwa försonade med den förmodade upphofsmannen till detta swärmeri. De handlande från Haparanda äfwenfem ortens embets- och tjenstemän medhafwa alltid sina materialer till punch och toddy på sina resor, hwilket de efter gammal wana förtära på gästgäwregårdarne och lingsställen, lifasom wille de dermed wisa, sin ringa aktning för den allmänna opinien inom orten.

Jag hoppas framdeles kunna wisa, hwilken förunderlig werkan den absoluta nykterheten och jektens religiösa sinnesstämning, haft på nativitetern och den förminskade mortaliteten. De flesta, som förut warit begifna på starka drycker, hafwa den tiden haft mångahanda krämpor, för hwilka de ansatt brännwinet, såsom det bästa läkemedel, men sedan de npphört att supa, hafwa de fått igen sin hellsa, och äro nu fullkomligt öfwertrygga derom, att deras förra krämpor warit en följ af supandet. Ut Pajala församling funnos år 1845, 2000 personer: 1830, 2,500; 1855, 3000 personer; wämligen födas 230—250 personer och dö mellan 60 och 70. Qwinnornas glädje öfwer den stora förändringen, är ganska stor, emedan qwinnor får lida mest, när männen äro begifna på brännvin. Nu har qwinnan fått frid och ro i sitt hüs, sedan nykterheten blifwit allmän; många reniga matar

hafwa blifwit försonade; många oeniga grannar förlifte, många fattiga hafwa fått hjelp genom de förmögnares sammanstött, o. s. w. E. E. Lästadius.

Östergötland.

Linföpings Nykterhets-sällskaps årsmöte hölls detta år den 9 Juli i Ånwidts brukskyrka, derwid af komministern på skället tillfredsställande underrättelser meddelades rörande nykterheten bland brufs-personalen. Då försöfrigt ingen, oastadt af ordföranden gjord uppmaning, framträdde för att i ämnet yttra sig, hölls af herr kyrkoherden J. Östberg ett wärdigt föredrag öfwer nykterhetens förhållande till kristendomen, hwarur wi med benäget tillstånd i detta och följande nummer gå att meddela det hufwudsafsigste, på samma gång wi kunna glädja våra läsare med den underrättelse, att det genom Linföpings Nykterhets-sällskaps försorg i sin helhet inom kort i bokhandeln blifwer tillgängligt.

Utdrag ur föredrag hållet wid Linföpings Nykterhets-sällskaps årsmöte den 9 Juli 1856 af kyrkoherden J. Östberg.

Nykterhetens förhållande till Christendomen.

"Med nykterhet menas nu något annat än fordom, något annat än i dagligt tal och ordsfösedlar. För kallades hwar och en nykter, som icke plögade öfwerlasta sig, om han och dagligen brukade rusgifsande drycker. Men wi taga ordet nykter i sin ursprungliga betydelse som innebär att icke dricka, icke äls smaka rusgifsande drycker, eller hwad som annars kallas absolut, fullkomlig nykterhet, utsträckt till alla egenteligen sprithaltiga rusgifsande drycker, hwaribland win och öl icke räknas. För att kallas nykter fordras således mer än förr, och äfwen den som njuter rusdrycker i det ringaste mått får icke sägas wata nykter. Att supa efter måttligheten, d. w. s. så litet att werkningarna icke röjdes, hwarfen i tal eller åtbörder ansågs för icke så länge sedan icke allenast ofskanderligt utan och nyttigt, ja detta war en lära, som föräldrar implantade hos sina barn, konste presterne hos sina älskare, de föregingo åtminstone med sitt exempel nästan utan

antal inverka ärligen flera omständigheter, såsom större eller mindre mängd wargar och den af fröns djuplek beroende m'j-
ligheten för lapparne att förfölja och döda dessa roddjur.
Emellertid förfölja lapparne ärligen icke litet renfält och skinn-
waror.

Vänets skogsstötel lemnar anledning till betänkliga far-
hågor för framtiden.

Vänets bergsdrörelse är för närvarande inskränkt till 2
maskinar och 6 jernwerk. Driften af dessa werk har stund-
om varit förhållrad af wattenbrist.

Snuggarnes binärningar utgöras hufvudsakligen af tjärn-
tillverkning och pottastettillverkning. Den förra har, till följd
af de lockande höga prisen, högst betydligt tilltagit, men kom-
mer troligen att på något sätt minskas, helst tillgången
på tjernliga tillverkningsämnen aftagit. Pottastettillverkningen
har visserligen något minskats mot förrut, men är likväl ej
obetydlig och lemnar ännu en god inkomst, hvilken under de
sistförflutna åren i medeltal utgjort närmare 42,000 Rdr hfo
ärligen. Det är egentligen inom Lappmarken, som salpeter-
tillverkningen är i stigande och med förklarligt idkas. Sagt och
djurfång idkas icke såsom någon egentlig näring, emedan yr-
ket icke lemnar någon sumerlig inkomst. Var- och fisket af-
wen som skälfångsten hafwa under sednaste år ej varit betydl-
ga, deremot har strömmingsfisket i allmänhet wisat sig så för-
delaktigt, att det medräknat flera hundra tunnors ärlig utför-
sel mot höga pris. Detta fiske idkas numera sällan af den
jordbrukande allmog, utan oftast af personer, som walt den-
na handtering till sin hufvudnäring. Wäfnader af linne,
bomull och ylle har på sednare tider varit i tilltagande och
drifwis med en ökad skicklighet, likväl har tillverkningen ännu
ej blifwit sträckt utöfwer husbehofwet, icke ens varit till-
räcklig att fulla det samma. Med försörj för försörj af bjel-
kar, sparrar och bräder, oberäknadt förrut wanliga enahanda
försentier wid sågwerken med timmerklottnings o. d., har allmo-
gen under ifrågakvarande fem år haft en betydlig inkomst. Af
förrutnämnde skogseffektens huggnings, täljning och försäkring
har och följt mycket bisörjter, hvilket dock så till wida wer-
kat menligt, att det lockat en mängd ynglingar och arbetsfö-
rman att egna sig åt sådant arbete, i stället för att taga tjent
hos jordbrukarne, hwarigenom jordbruket kommit i saknad af

erforderlig arbetskraft för dessa ändamålsenliga bedrifwande.
För öfrigt flöjdar allmog en uti juickare och smedhyrtena för
ortens behof och trädskärls förberedande för landets produkter.
Alla dessa binärningar, betydligt bidragande till allmogens och
arbetarnes bergning, äro förenliga med ortens naturtillgångar."

Swad werkan har Nyktigheten på Nativi- teten och Mortaliteten?

Nedanstående afhandling rörande nyktigheten och det and-
liga tillståndet i Torneå Lappmark och fringligaande försam-
lingar, som blifwit af benäget meddelad af Profen V. L.
Lestadius, innehåller så mycket af värde att wi derwid sär-
skildt fösta våra läsares uppmärksamhet.

"Wår nommunnige Läkare Professor Huf har betraktat
dryckenskapslagens werkan på massans fysik; han har ifrån
wetenskapens synpunkt wisat huruledes meniskan genom denna
lost i fysiskt afseende förför sin hellsa, i ekonomiskt afseende
förför sin egendom, i moraliskt afseende sjunker ned under
djuren, samt huruledes följderne af denna lost öfvergå på
barn och barnabarn, hwarigenom Guds hotelser verkligen i
hofsotlig mening uppfyllas: "Jag är mäktig att straffa
föräldrarne in på barnen intill tredje och fjerde led."
Men likasom bonden kan slå sig i bakken på den saken, att
jorden står och solen går, oaktadt han ser i almanachen att
sol- och månförmörkelsen står in på minuten efter sifferkalky-
lens uträkning, så kan icke heller den råa massan öfvertryckas af
de wetenskapliga bewisen om bränninets skadlighet, oaktadt en
och annan förminner, ehuru för sent, att doctorns förutspägel-
ser stå in på minuten. Drinkaren tror icke mera än han vill
af doctorns spådomar och ännu mindre tror han på nyktighets-
predikantens preslägner. Till och med läkare, som måste taga
skäl och reson af wetenskapen, handla ofta emot bättre wetan-
de, när de wilja befordra uthusstningen med ett toddhallas,
likasom qwaschallware bota hästar för qwarfen med ett qwarter
brännvin. — Wi kunna näppeligen hoppas, att någon drin-
kare blir öfvertygad af siffror om nyktighetens werkan på

människans helja och wälskand, ehuru alla, som förut begagnat bränninet såsom läkemedel emot hwarjehanda dels werkliga, dels inbillade krämpor, försäkra, att de fått igen heljan, så snart de upphörde med bränninsupandet. Men det understödd, som våra nykterhetspredikanter i Norden erhållit af nykterhetens befrämjare i föderen har gifwit oss anledning, att på något sätt bewisa vår erkänsla om icke på annat sätt äminstone genom en underrättelse om tillståndet här i Norden. Vi hafwa författat och utdrag af mortalitets-tabellerna uti de församlingar, som höra till Lappmarkens norra distrikt: det är på grund af dessa siffror, som wi wilja bewisa nykterhetens verkän på Nationaliteten och Mortaliteten. Nykterhetsiswern i Torned Lappmark tog sin början i Kareuando, ifrån och med år 1846, då den absoluta Nykterhetsprincipen gjorde sig gällande ibland Lappallmogen till följe af den andeliga wädelse, som der uppkom och spribde sig till nästgränsande församlingar. Första början till denna wädelse och anledningen dertill är beskriwen uti Tidsskriften "Öns Hopandes Röst i öfren," som utkom i Piteå i 3 årgångar, 1852, 1853 och 1854; wi wilja endast tillägga, att hwarje absolut nykterhetswän war tillfäls nykterhetstalare, hwar till äfwen kom den onöjandigheten, att den wäldige folkfakaren Johan Raattamaa verkade kraftigt för nykterhetens sak i Missionskolan. Detta war egentliga anledningen till nykterhetens hastiga framsteg i Torned Lappmark. Det låter wisserligen otroligt, att i Suksasjärvi församling, hwarest bränninswäsendet hade stigit till sin högsta höjd (man räknar 7000 kannor om året på en folkmanqd af 1300 personer), hade genom Raattamaas 2-åriga werksamhet i Missionskolan alla bränninsfastager blifwit bortslapade lifasom genom ett trollslag, oastadt Presten i församlingen war en drinkare och hade ingen kraft att höja sin röst till nykterhetens förmån. Dryckenskapensperiodens början i Lappmarkerna kan icke med någon säkerhet bestämmas. Endast det wet man med wisshet, att Presterna i Lappmarken ifrån 1650 till 1750 trakterade sina tiondegisware med öl, hwilket de tillwerfede af den löneppannemål, som de erhöles af Kronan, hwardan och en berusad människa ännu i denna dag kallas af Lapparne "ölige" (bnollagin) eller "stäliger" (Kaarrimin) af skålen eller tappan, hwarur ölet dracks. Gamla personer hafwa berättat att i deras barndom fanns intet brännin i hela församlingen, utom markuadstiderna. Men på 1760- eller 70-

talet började Presterna i Lappmarken att traktera sina tiondegisware med brännin, och derifrån härleder sig början till Lappallmogens fullerilast. Emellan 1800 och 1810 fanns i Enontekiä församling en sockenskrifware, som tillfäls idade handel med Lappallmogen. Denne man blef den första storfrögare i orten, hwarefter smänningom äfwen andra började hålla frog; enligt trowärdiga berättelser fanns på 1810- och 1820-talet en Prest i Enontekiä, som predikade wädeligen emot swalg och dryckenskap, men tillät dock sin hustru att hålla frog i prestgården under påsidsande gudstjenst. Sådane exempel verkade naturligtwis en helt annan öfwerthgelse hos församlingen än den som Presten låtsade befrämja i kyrkan. När Lapparne började blifwa östiriga af ruset, som de fått af sin pastorikan, då förde Pastorn ut dem med hugg och slag; en sådan lagpredikan kunde icke heller werka någon fast öfwerthgelse hos folket, att Pastorn war en andans man. Efter den tiden fick Kareuando församling, (som utgör halftwa delen af Enontekiä, eller Sweenka andelen af Enontekiä) en pastor, som något mjuktade öpp den hårda förmanen genom sin förmåga att hålla rörande tal, hwarigenom många tårar utpressades af de känslofulla och gråtilda qwinmorna, men någon förändring i fulleriwäsendet förpordes icke. De tårar, som waktuade de blödigas kinder, forade bort, i fria lusten, så snart de kommo ut ur helgedomen. Om någon af de hemmawarande frågade dem, som bewisat gudstjensten: Hwad predikade presten i dag, så swarades allmänt: "han höll en wacker predikan." Men frågade man: hwad innehöll predikan? det wiste ingen. Författaren till denna afhandling har försökt att utrunda huru det kom till, att en andelig talare, som extempore kunde njölka hela stäfwan full med tårar, icke egde någon kraft, att werka på folkets öfwerthgelse. Mot hans lewene hade man ingenting att anmärka; han afsthydde öfwerlastade personer, men skänkte i ett glas åt sina tiondegisware; man kunde med stäl fråga: hwarföre kunde han aldrig få den öfwerthgelsen, att detta enda glas stände bort alltsammans? På denna punkt stodo nykterhetsaffärerna när första bränninsförbudet kom till Lappmarken. Presterna i Lappmarken hade slagat deröfwer, att Religionens janningar icke kunde werka på folkets öfwerthgelse, så länge som brännin fanns att tillgå; och lærer Conjistorium i Hernäsand i anledning af dessa slagomål, som åtföljde visitationsacterna, hafwa framställt för-

hållandet hos Kongl. Maj:t, hvaraf det första brännvinsförbudet blef en följd, hvilket innebærer, att ingen wid 33 Åre 16 st. bankos vice jemte warans konfiskation, må föra brännvin öfver Lappmarksgränsen. Men detta förbud verkade intet; ty först och främst kan Lappmarksgränsen icke bewakas, och för det andra hade kronobetjeningen, som skulle bewaka, sitt eget intresse att bewaka, i afseende på brännvinshandeln med Lappallmogon, så att förbudet verkade ingenting. De handlande förde kognac och färgadt brännvin till Lappmarkerna, och ingen länsmän sattes till wid krogdisten, utom wid de tillfällen då han sjelf behöfde taga sig en tår på tand. Men flagomål anfördes widare af presterkapet wid visitationerna, deröfver att brännvinsinförsel icke kunde förekommas, så länge som rom och kognac woro lösliga. Då utfärdades det andra förbudet, hvarigenom alla spritdrycker förböddas till införsel i Lappmarken. Men der ingen eftersyn samms, der wor också ingen ållagore, och ingen domare.

De handlande införde samma blindrum blandarum, under namn af "spaniskt vin" och visade för misstänkt personer, som händelsevis kunde komma in i framboden, att de verkligen hade "spaniskt vin" att bjuda på, uti en kutting, som de förwarat ofruken mellan benen uti sin resfläde: men så snart kronans män wände ryggen, tog man fram af det blandade, hwarmed handlanden plågade sina kunder, och lät rinna i smärre fat, kuttingar eller frus, till uppbygglse och hushwalelse för de bedröfwade själar. Så stodo sakerna, när wäxelsen kom, och gjorde slut på allt detta. Maattama, den jordbrukswaren, ref opp den andeliga jordmännen, uti Karejuando, Suttasjärvi Muonionissa, Pajala och andra följde hans fotspår. H. d. vice missionären C. A. Grape arbetade uti Herrans vingård, i Pajala, Pietaniemi och Suttasjärvi; swartiwaren Erik Anders Andersson och bondesonen Jaf Kruga hafwa äfwen arbetat hwarje år uti Öfwer-Torne och Pietaniemi medan Maattama fortsätter sitt arbete i Gellivare. Genom dessa personers nitiska benödbanden, går wäxelsen och med dem samma nykterhetsjaken framåt och sprider sig på gränsen mot Finland till Muonio, Turtula och Alkula eller Nylsa Öfwer-Torne. Detta är nu ett historiskt faktum, att wäxelsen och nykterheten sprider sig bland massan af folket, genom dessa ensalbige män ur hopen; men det är också ett lika säkert historiskt faktum, att ståndspersonerna, ortens embetsmän

och kronobetjeningen sätta sig öfwer den allmänna opinionen i orten, (härifrån undantages prestskapet och kronobetjeningen i Karejuando och Suttasjärvi, äfwen som den ene länsmannen i Gellivare. Men alla andra ståndspersoner, embetsmän och handlande vilja bruka sin gamla köttsliga frihet, både hemma och på resor i de nykterhetsälskande församlingarne; troligen kommer det deraf att de *"hata allt twång, äfwen det moraliska och religiösa twånget."* Nykterheten är nemligen ett twång, som den naturliga menniskan icke vill underkasta sig.

Vi gå nu att undersöka nykterhetens verkan på allmogens halsa och wälstånd samt på nativiteten och mortaliteten. Vi börja med Karejuando, hwarest nykterhetsöfvervorn först tog sin början.

Födde, Wigde och Døde i Karejuando ifrån 1835 till och med 1845:

Året.	Rätte.	Äfta.	Dece.	Wigda.	Ålkmängt.	Beräkna.	Remissning.
1835.	23.	1.	21.	9.	747.		
1836.	31.	—	11.	8.	769.	22.	
1837.	28.	1.	20.	7.	778.	9.	
1838.	31.	—	25.	8.	775.	—	3.
1839.	22.	1.	37.	9.	748.	—	27.
1840.	24.	—	12.	13.	771.		
1841.	35.	—	16.	8.	790.		
1842.	33.	1.	22.	6.	799.		
1843.	36.	1.	9.	1.	826.		
1844.	29.	—	8.	2.	843.	Flere födde än döde under 10 år.	
1845.	26.	2.	14.	10.	809.		
Summa	317.	7.	195.	81.	8655.	129.	
Medium	31 $\frac{7}{10}$.	$\frac{7}{10}$.	19 $\frac{5}{10}$.	8 $\frac{1}{10}$.	865 $\frac{5}{10}$.	12 $\frac{9}{10}$.	
Procent	3.47.	—	2.26.	9.069.			

De föddas och dödas procent af folkmängdens summa.

Wid första columnen anmärkes att Lapparimmorna icke äro jerdeles fruktsumma. Den föld, hwaruti de mistas, påskyndar icke blodomloppet. Dessutom finnes ibland Lapparne sällan den passion, som kallas kärlek, emedan Lapparinnan icke får wälja sig man, utan måste rätta sig efter föräldrarnes egenmyttiga beräkningar. Man wet att kärleken påskyndar blodomloppet, och verkar sålunda på könet, hwaremot

fallsinnet har en motsatt verkän. Därför hafva Lapparne i allmänhet färre barn än Finnarne, hvilkas qvinnor mistas i warma porten. Warmen påskyndar blodomloppet, och verkas sålunda på könsdriften. En lappqvinna har sällan mer än fem barn, men en flicka har ofta 10. Måhända bidrager äfwen det tjocka halfgräddade brödet till flitiga qvinnornas frukt-samhet.

Uti andra columnen anmärkes att ibland de 7 oäkta barnen äro endast två af lappst härkomst.

Wid tredje columnen kunna wi göra den anmärkningen, att Lapparne barn dö sällan i sin späda ålder, hwaremot dödligheten bland Finnarne barn är wida större. Detta kommer deraf, att Lapparne uppamma sina barn med bröstet, hwaremot Finnarne föda sina barn med nappen, hvilket är en pest för barnen. Lapparne hålla sina barn torra och warma uti kanten af en urhålad klabb, hwilken de föra med sig på sina resor, med sin hvit mössa inunder barnet, hwaremot Finnarne qvinnor hindras af en falsk ambition att hafwa sina barn uti en sådan wagga, som kan hålla barnen torra, och som kunde göra det möjligt för dem, att hålla sina dibarn wid bröstet. Swad som nu är sagt om Finnarne qvinnor, ligger icke nybyggarnes lustur till last, emedan dessa merändels hafwa sina barn i lappkanten; men redan i Wasala anser sig den förnämde bondbustrum wara så på civiliserad och stild ifrån all lappst, att hon icke kan låta förnim sig, att nyttja samma slags wagga som lappen. Deri ligger orsaken till den stora dödlighet, som herrskar bland Finnarne dibarn.

(Forts.)

Anmärkan.

Ä Nyttterhets-Pärolen, deraf ett ark utkommer hwarje månad, kan för innewarande år prenumereras med trettiohwa skillingar kassö i Stockholm hos Redaktionen, hos Hrr Delsing et Comp. eller i Holsms bergska Behandeln. Till Landorten försändes tidningen kostnadsfritt för prenumeranterne, när anmälan sker på något af nyssberörda ställen. Wid requisiition genom postkontoren tillägges lagligt eller bevilgadt afswode.

Stockholm. Dahlströmska Boktryckeriet, 1857.

Den Swenske Nyttterhets-Pärolen.

N:o 8.

Augusti 1857.

19 Årg.

Hr Doctor Robert Baird's

föredrag i nyttterhetsfaken d. 19 Aug. 1857 i Stockholm.

Wi hafwa haft att glädja oss af ett förnyadt besök af Nyttterhetsfakens utmärktaste försvarare, den allmänt bekante nyttterhetsalaren amerikanaren Dr. Baird, författaren till det på Kongl. Majts befohånad här utgifna arbetet: "Historisk redning af Nyttterhets-föreningarne i Nordamerikas Föränta stater," och hafwa wi derwid haft tillfälle att hos honom erlänna samma warma nit och verksamhet, som redan då han för 21 år sedan för första gången hälsade vårt land gjort honom så frejdad. Medan den ädle mannens yttre personlighet, bärnande prägel af öppen lugn frimodighet förnäs med det måltwilligaste allwar och den ståndlöshet, hwarmed han blott i facta söker stöd för sina sätter, ingifwa för hans tal det största förtroende. Swad han wid det nu hållna föredraget anförde lemnade så glädjande intyg på nyttterhetsfakens framsteg inem hans hemland, att wi skulle wara stolta, om wi i en framtid kunde wisa något motsvarande. Wi meddela här efter tidningen Afswonbladet en fullständig redogörelse för det läreriska föredraget, som på det mest tillfredsställande sätt samtidigt återgafs på swenska af Hr Rector Siljeström:

"Sedan hr justitierådet Wadman, swenska nyttterhetsfällskapet nuwarande ordförande, med några ord helsat de närwarande samt inledt deras besöksfäst med den frejdade talaren, tog denne till ordet. Till tjenst för de åhörare, som icke woro nog måttiga engelska språket för att följa honom, tollades föredraget på swenska af rektor Siljeström.

Doctor Baird började med omförmålandet af sina föregående besök i Sverige; först 1836, då han presenterat sitt då på franska utgifna arbete om nyttterhetsväfenbet i Amerika för konung Karl Johan, som lifligt intresserat sig för saken och

framgång. När dertill kommer svårigheten för nykterhetsföreningarna att med sin verksamhet åtkomna de oräkneliga små grupper af nybyggare, som finnas spridda i det inre af det vidsträckt land, så synes visserligen klart, att nykterhetens befordrare inom Förenta staterna ännu äro långt ifrån att hafva uppnått sitt stora mål.

Men icke des mindre kan med visshet sägas, att nykterhetsfaktorn i Förenta staterna i allmänhet är omfattad med så mycken värme och så stort allvar, att det icke synes vara förnått, om man vågar hoppas, att det sejer skall fortgå i oafbrutet stigande, intill dess en gång, med Kärnens bistånd, nykterheten skall hyllas och vara öfvergången till nationalsed inom alla delar af det nordamerikanska statsförbundets vidsträckt område.

Efter denna framställning yttrade dr Baird, att han, em tiden medgifvit, skulle önskat säga äfstilligt mer i ämnet, men då han nu avslutade sitt föredrag, kunde han icke underlåta att såsom afslutningsord tillägga ett uttryck af den uppristiga och stora aktning, som hans landsmän hyja för de skandinaviska folkens karaktär.

Sedan framträdde justitierådet Bachman och tackade dr Baird på de närvarandes och det svenska nykterhetsfällskapets vägnar, slutande med att instämma i den önskan och i den förhoppning, som doktorn tillkännagifvit, att de amerikanska filantroperna inom en icke alltför aflägsen framtid må se sin verksamhet till nykterhetens allmänna utbredande i deras land krönt med fullkomlig framgång."

Swad verkan har Nykterheten på Nativiteteten och Mortaliteten?

(Forts. fr. föreg. n:o).

Vidare anmärkes, vid tredje kolumnen att snittsamma flusdomar herrskat i Karesuando åren 1837, 1838 och 1839,

hvilket är orsaken till den större dödlighet, som inträffat dessa år. Men i alla fall har också bränvlnet berett sin del, ty det är en allmän erfarenhet, att en frepp, som är energisk, har mindre kraft att stå emot sjukdomen. Många hade ådragit sig bröstsjukdomar genom sylteri, och många fingo håll och flytt efter ett långvarigt rus. Fyra personer hafva rent af supit ihjel sig under denna period, utom flere som förfyllt sig och mistat antingen hand eller fot genom förfölning, hvilket de ådragit sig under ruset. Så hafva också de flesta barn skrifit på sig nafsvelbråk, under det deras mödrar legat som lit i syllan.

Födde, vigde och döde i Karesuando från 1846 till och med 1855.

Årtal	Födde.	Vigde.	Döde	Folkstånd.
1846	25	4	3	831.
1847	22	4	13	841.
1848	35	7	22	854.
1849	32	8	10	873.
1850	32	8	12	895.
1851	34	7	24	903.
1852	38	8	19	913.
1853	39	9	9	932.
1854	37	8	12	981.
1855	47	1	11	1024.
Summa	341	64	135	9070
	med 34 $\frac{1}{5}$	6 $\frac{4}{5}$	13 $\frac{1}{5}$	907 procent
procent	3,74	1,48		P. af sedvare P.
procent	3,47	2,26		Gylleri P. proc. af förra P.
skillnad	0,27	0,78		
	plus	minus.		

Anm. Den första märkbara förändring under denna period observerades uti andra kolumnen, hvaräst ingen västa född finnes; hwaremot de ålta barnens antal tilltagit i större skala, ehuru de ingångna ålftenstapen varit färre än under föregående period. Detta bevisar, att fruktsamheten har tilltagit hos de gista, hwaremot dödligheten har minskats, ehuru

ru folkmängden under hela perioden varit större än under föregående period. Denna minskning i dödligheten kan icke härledas af en blott tillfällighet. Ly eburnuwl folkmängden under denna period öfafs icke blott derföre, att de föddes antal tilltagit och de dödes antal aftagit, utan äfwen derföre, att flere Lappfamiljer inflyttat från Kontoleno; så borde likväl dödligheten hafwa tilltagit i proportion mot folkmängden; men nu har den omständigheten inträffat, att folkmängden förökats, men dödligheten har förminskats. Männe icke detta har sin grund deruti, att det tårande giftet, som under förra perioden förorsakade en större dödlighet, har under sednare perioden försvunnit? Masfjans blod har blifwit renadt; malsmållningen har blifwit ordentlig, lifafom och de flesta drinkare hafwa mått erkänna att de fått igen sin hellsa, sedan de slutade fupa. Under bränvinsperioden sökte man bot i bränvinskuren för dels verkliga dels inbillade främpor. Den ena försökte att döfwa massarne med bränvin, en annan flögade öfwer magfrämpor, den tredje hade små myror i bufwudet, den fjerde hade ryggvärk; och allt detta skulle botas med kamferbränvin, eller pepparbränvin, eller glödgadt bränvin. Men sedan bränvinet blef slut, så upphörde de förmenta främorna. Det följande af allt under bränvinsperioden war den allmänna felftron, att den som genom fylleri hade ådragit sig delirium tremens, eller fyllerigaleufkap, hade blifwit förtrollad af elaka trollpackor, och tog då sin tillflykt till någon, som utgaf sig för att wara en trollkarl; en sådan förde sin patient till kyrkogården och gaf in åt bonom en så kallad trollbryd, som skulle bota benom för strällen. Allt detta har försvunnit efter wädfelsen; widfpeffen har genom wädfelsen blifwit lifafom bortfjopad ur folkets inbillning. Inga "maahifet" (underjordifsa mennifker), inga "manafafet," (de afidnas andar), inga "äwärit," (utbdlingar, eller mördade barns andar), inga "wedenhaltiat," (fjörån), hwifla underjordifsa maffer fpölade i folkets inbillning före wädfelsen, finnas nu mera till. Inga trollkarlar anlitas af de wädfä. Man war under en wiß period af wädfelsen nära att förfäffa äfwen naturliga läfemedel, och war det med möda, som jag kunde öfwerfega dem med bewis ur Bibeln, att naturliga läfemedel icke woro förgäfwes fkapade. Att alla onödiga rätttegångar upphörde, är redan belant genom Nyfterhetfällfkapets årsberättelfer 1852, 1854 och 1855 etc.

Födde, wigde och döde i Juffasjärwi ifrån 1835 till och med 1845.

Årtal.	Födde alla.	Födde loatta.	Wigde.	Döde.	Folkmängd.	
1835	41		7	25	1198.	
1836	47		4	26	1221.	
1837	28		4	22	1230.	
1838	47	3	5	22	1252.	
1839	27		8	43	1244.	
1840	44		7	23	1250.	
1841	40		5	48	1245.	
1842	49		8	19	1278.	
1843	35	3	7	17	1294.	
1844	39	1	7	24	1294.	
1845	49	3	9	19	1345.	flere födde än döde
Summa	446	10	71	288	13871	168.
Medium	44 $\frac{2}{5}$	1	7 $\frac{1}{5}$	28 $\frac{2}{5}$	1387	15 $\frac{2}{5}$
Procent	3,21			2,06	fylleriproce. i Juffasj.	
Karej.	3,47			2,26	fylleriproce. i Karejuando.	

Äf första kolumnen synes, att procenten af de födda, är något större i Karejuando än i Juffasjärwi, hwilket härred deraf, att procenten af wigda par äfwenledes är större i Karejuando, ehuru folkmängden i Juffasjärwi alltid varit större. Detta kommer deraf, att allmogen i Karejuando icke blifwit så utfattig som allmogen i Juffasjärwi. Lappallmogen är nemligen så påf förfigtig, att utfattiga icke gifta sig. Utfattiga Lappar och utfattiga nybyggares barn måste ut och tjena, för att derigenom samla sig en liten förmögenhet. Men i Karejuando hafwa icke många Lappar varit så utfattiga, att deras barn icke kunnat gifta sig. Det bör anmärkas, att superiet i Karejuando aldrig kommit till den höjd som i Juffasjärwi, förmålligast derföre, att så nybyggare i Karejuando varit så påf bemedlade, att de kunnat döpa ett 100: eller 120-kannat af de handblande, för att dermed kunna någorlunda hederligt börja sin frogrörelse, hwaremot nybyggarena i Juffasjärwi varit mera förfigkomne i ekonomift hånfeende. Derföre hafwa de genom sitt ehejbade frögeri kunnat draga under sig Lapparnes renhjordar, så att nybyggarena på sednare tider haft större renhjordar än Lapparne.

På 1800-talet funnos i Jussasjärvi mer än 190 slattelapp-
par, men nu finnas der icke mer än 50. Ili andra kolom-
nen äro upptagne 10 öfstra barn, hvarvid gäller samma an-
märkning som i Kareuando, att största delen af dessa batar-
der äro af finsk race. Procenten af de döda uti fjerdre ko-
lumen är något större i Kareuando, hwilket har sin grund
deruti, att de fattiga Lapparne i Jussasjärvi hafwa flyttat till
Norrige, sedan de hade supit upp all sin förmögenhet. Des-
sa utfattiga Lappar hafwa naturligtvis dött i Norrige utan
att hafwa blifwit intagne i tabellerna, hwaremot i Kareuan-
do icke funnits många Lappar, som för sin fattigdom nödgats
flytta till Norrige. För öfrigt bör anmärkas, att renslufdos-
mar oftare varit i Jussasjärvi än i Kareuando, så att icke
all fattigdom bland Lappallmen kan tillstrifvas bränvinet
allena. Men att bränvinet förorfakat det mesta, derom äro
alla öfvertygade. Ser personer hafwa vederligen ljust dö-
den af starka drycker under denna period.

Födde, wigde och döde i Jussasjärvi 1846 till och med
år 1855.

Årtal.	Födde.	Döda.	Wigde.	Döde.	Folkmängd.
1846	54	3	7	23	1371.
1847	41	2	9	19	1594.
1848	51		18	14	1456.
1849	35		14	25	1467.
1850	46	1	17	29	1462.
1851	65		18	32	1496.
1852	41		11	22	1522.
1853	58		7	28	1563.
1854	56		10	21	1602.
1855	73		14	21	1659.
Summa	520	7	125	234	14992. Öfver födde än döde 293.
Medium	52		19 $\frac{1}{2}$	23 $\frac{1}{2}$	1492 $\frac{1}{2}$.
Procent	3,46			1,56	Nykterh.-proc. af folkin.
Procent	3,21			2,06	Fylleriproc.
Skillnad	0,25			0,50.	
	plus			minus.	

Här märkes nu, att nativiteten förökats med 0,25, hwar-
emot mortaliteten förminskats med 0,50, hvarvid samma an-

märkning gäller som i Kareuando, att dessa icke kan vara
en blott tillfällighet, utan verkligen har sin grund uti folkets
förändrade lefnadsfätt; alldelesund den betydligt förökade folk-
mängden, både bort medföra en deremot swarande procent i
mortaliteten. Men nu har juist motsatsen inträffat. Dessa
ciffror äro talande; ty 0,25 plus i nativiteten och 0,50 mi-
nus i mortaliteten utgöra tillsammans ett plus 0,75 i folk-
förökningen. I synnerhet är förminskningen i mortaliteten
ett talande bewis, att bränvinet under fylleriperioden i förtid
gifwit många offer åt böden. Derom äro wäl alla förnufti-
ga människor öfvertygade, att sedeförberjwet medför många
sjukdomar och förtidig död. Men man kan icke med säkerhet
beräkna, hwilken verkän ett nyktert och mera med naturens
ordning öfverensstämmande lefnadsfätt kan hafwa på nativi-
teten och mortaliteten, hwarföre en allmän och hastig förän-
dring icke föregått. Men uti förenämnde församlingar har det
blifwit en möjlighet att beräkna följderna med ciffror.

Wid anställd jemförelse mellan nativiteten och mortali-
teten i Kareuando och Jussasjärvi finner man, att nativiteten
i Kareuando under nykterhetsperioden varit 0,28 större, men
mortaliteten 0,08 mindre än i Jussasjärvi under samma pe-
riod. Det förra kommer af den större procenten wigda; det
sednare härrör deraf, att bränvinets dödaude verkningar upp-
börde först i Kareuando. I sednare tider hafwa flere in-
flyttningar stett ifrån Pasjala till Jussasjärvi. Detta är or-
saken till de 7 öfstra barnen, som under nykterhetsperioden
blifwit födda i Jussasjärvi. Minimione kan ingen allmän
slutsats göras och det så kallade swärmeriet till fönstbristens
stegring, såsom några beställsamma stribenter i Norrbottens
Lidning påstått. Sedligheten i Kareuando bewisar motsat-
sen. Man må icke föreställa sig att alla äro wärdta dervföre,
att alla äro nyktra uti en ort, der intet spirituöst finnes.
Swarare wisar sig bränvinets verkningar på fönstbristen så
väl i Kareuando, som i Jussasjärvi, och ännu mera i Pa-
jala. Swad den egentliga brottmålsstatistiken beträffar i des-
sa församlingar före och efter wädselsen, så är det redan wi-
sat, i Nykterhetsfällskapet; årsberättelser, att inga brottmål
förewarit wid tinget uti dessa församlingar efter wädselsen,
liksom och andra civila mål och processer upphört.

Wi gå nu till Pasjala församling, hwarest ett annat lef-
nadsfätt är rådande både i mat och klädsel. I Lappmarken

äro fött och fläst hvarbagskrätter, i Pajala beremot kornbröd och surmjölk; sålän får man der smala fött och fläst. I Lappmarken äro alla väl klädda efter klimatet, men i Pajala efter modet. Derföre förekomma i Pajala ofta förkylningar om lifwet, hwaraf följa älskliga sjukdomar och en förtidig död. I Lappmarken fanns hvarken dans eller fänglag, men i Pajala dansades och på dansen följde fänglag bland ungdomen, hwaraf följderna igenflunnas i tabellerna

Födde, wigde och döde i Pajala ifrån 1835 till och med 1845.

Årtal.	Födde åfta.	Döda.	Wigde.	Döde.	Fötmängd.
1835	75	6	12	71	2023.
1836	81	5	14	45	2027.
1837	63	2	14	37	1993.
1838	64	3	7	49	1998.
1839	66	1	11	106	1945.
1840	61	3	11	64	1944.
1841	70	1	22	40	2095.
1842	87	4	22	42	2064.
1843	95	7	19	63	2109.
1844	112	4	21	41	2192.
1845	107	5	22	57	2276.
Summa	871	41	175	615	22,668.
Medium	$87\frac{1}{5}$	$4\frac{1}{5}$	$17\frac{1}{5}$	$60\frac{1}{5}$	2266 $\frac{3}{5}$ än döde 297.
Procent	4,02	0,176	0,77	2,71	Fylleriprocent.
Karef.	3,47			2,71	Fylleriprocent.
Tuffasj.	3,21			2,26	Fylleriprocent.

(Forts.)

Wälgörenhetsmötet i Bräpæl.

(Uppsats hemtad ur Pastor Wöhrers tidning "des Wälsigkeits-Vote für Stadt und Land").

Detta möte, som sammanträdde i Sept. 1856 och till hvilket samlat sig män ej allenast från nästan alla Europas stater, utan äfwen från wida afågsnare, hwilka de lägre klassernas väl låg om hjertat, och hwilka så väl genom deras warma men-

niskolärket som genom deras ställning och wissträdta erfarenhet samt kunskaper woro stidlige att öfwerlägga derom: huru icke allenast på ändamålsentligt sätt skulle förjas för den äldre och hjälpbehöfwande, utan huru man äfwen skulle kunna betreda billigare, renligare och sundare bönningar för de lägre klasserna i allmänhet, huru man skulle kunna reglera arbetstiden för barn och qvinnor, förbättra lifsmedlen, förekomma de olyckshändelser, hwaraf arbetarklasserna ofta träffas m. m., som hast afseende på att i alla händelserna förbättra arbetarens ställning, har äfwen sysselsatt sig med wära angelägenheter, som, såsom de sjelfwa riktigt erkant, icke allenast syfta på att förekomma de så nödwändiga lifsmedlens föröfande i brännerierna, utan derpå att genom förminskande af den olycksaliga dryckeslusten böja de arbetande klassernas moralitet och förbättra deras hellsa och wälfstånd. England hade såndt ett stort antal af försvarare för war sak, och wi måga hoppas att detta möte, hwilket har erkant den böga betydelsen af nyttighetsfaktorn, skall blifwa af wälsignelserika frukter för densamma.

Wi tilläta oss att ur programmet för detta sammak meddela hwad som härpå kan hafwa afseende och rättfärdigar en sådant förmodan:

- 2 Sect. 13 Art. Undertryckande eller åtminstone inskränkning af förbrändhet utaf närande substanser, såsom spanmal, potatis m. m. såsom medel icke allenast att öka lifsmedlen, utan äfwen att förandra benägenheten för dryckenskap och lättfinne, förhindra förbrändhet, bewara hellsan och höja de arbetande klassernas moralitet
- 3 Sect. c) Beträffande destilleringen är det den allmänna regeln att ersätta de för människans näring nödwändiga lifsmedlen, såsom spanmal och potatis, med andra produkter såsom hwitbetor m. m. Om medlen att förminska misbruket af spritdrycker och stödda, så väl i afseende på förlusten af närande ämnen, som användas till deras fabrikation, som od deras förderliga inslytande, de arbetande klassernas hellsa och moralitet. Drunket och det derifrån östijaktiga misbruket kan räknas bland hufwudorsakerna till eländet, ofredligheten och förbrändheterna. Det framkallar deputom en otalig mängd sjukdomar och ökar derigenom dödligheten.

Genom hwilka medel skall allt detta hjälpas?

(Ur förhandlingarna).

Om man också war enig i afseende på det ondas widd, så war dock ej förhållandet detta sammak i afseende på de hjälpmiddel beremot borde användas.

Äf de 12 öfverkontrollörer, som 1855 woro tjenstgörande, hafwa 9 haft nådigt förordnande äfwen 1856, så att endast 4 nya för ständamunda år behöft tillsättas. Äf de år 1855 tjenstgörande hafwa 4 varit officerare i tjenst, 7 afseende afseerare, 1 vice häradsbörding samt 1 f. d. rector skolor.

Beträffande åter kontrollörerne, så wisar det under litt. C. blifwit walde, äfwen som det i hvarje sådan förekommande antal. Såsom man finner, wid granskning af sammandraget, hafwa, lifsom 1855, underofficerare utgjort ett öfverwägande antal, nemligen 126 af 382 — ett förhållande, som wore önskligt, om det framgent finge fortvara, då de egenfaper, som hos en duglig kontrollör erfordras, nemligen rättfärdighet, beredskänsla, punktlighet, allwar, waksamhet och ordningsfinne, icke sällan i hög grad anträffas inom underofficers-corporne, särdeles den indelta arméens. (Forts.)

Swad werkan har Rykterheten på Nativiteteten och Mortaliteteten?

(Forts. från föreg. Nr)

Anm. Wid jemförelse med Nativiteteten i de tre församlingarne inhämtas, att Nativiteteten i Pajala öfwerstiger Nativiteteten i Kareluando med 0,55, och Nativiteteten i Zuckasjärvi med 0,81 procent, hvilket förhållande bekräftar, hwad wi ofwanförelse anmärkt, att Finnarne äro fruktsammare än Lapparne, af ofwananförda skäl; hwaremot Mortaliteteten bland Finnarne är större än bland Lapparne, dels dertill, att Finnarne uppamma sina barn med Nappen, dels och dertill, att de icke bruka kläder efter klimatet, utan efter modet. Så kan man och lätteligen begripa, att smittosamma sjukdomar äro mycket mera dödande uti folkrikare orter än i ödemarken, hwarest smittan icke hinne utbreda sig. Alla dessa förhållanden tillsammans, men isynnerhet den omständigheten, att spåda bibarn icke hållas wid bröstet utan wid nappen, förorsakar den större dödligheten bland Finnarne. Mortaliteteten i Pajala öfwerstiger således mortaliteteten i Kareluando med 0,45, och Zuckasjärvi med 0,65 procent.

Emot högfärden i Torned Lappmark behöfwer man numera icke predika, ty Lapparne hafwa länge sedan förtyttat och aflagt sina öfwerbälten, öfwerkragar, öfwerstop, kannor, bågare, kofar och skedar och nybyggarna i Torned Lappmark hafwa aldrig förfästat sig några granna herrskapsskåder, ty de gå merendels i sina hemgjorda kläder, och derutanpå bruka de draga en warm renstinnspels, som stoppar godt emot kölden, ware sig i kyrkan eller ute på marken.

Men i Pajala klagar man ofta öfwer ådragna förtyllningar i kyrkan och på resor, och hwaraf kommer det? Jo deraf att de icke hafwa råd att förfästa sig passande vinterkläder, eller om de somliga hafwa råd, så anstår det icke herrskapsskåddade bönder att gå med renstinnspels i kyrkan, med sneswa bomullslänningar och sillesdukar, samt en med flint klädesöfwerdrag försedd Siberisk lammstinnspels, kan icke förtyllningar undwiskas under 40 graders köld. Emot denna högfärd har man försökt att predika både helgendag och öft, här i Pajala nemligen, men icke så i Öfwer-Torne; och i Gavaranda, hwarest för många år sedan en del af allmogens bördiga afslägg sina rosenfärgade sillesdukar och annan öfwerflödigt gramslåt, som alldeles icke passade efter klimatet, der bördiga pastor i församlingen att offentlig predika emot detta "swärmeri," förebarande, att det icke passade att gå i kyrkan med kläder från Ladugården.

Jag har rest omkring hela Sveriges rike, men ingenstädes har jag sett så mycket slår och dumhögfärd i klädsel bland allmogens, som i Norrland, Wester- och Norrbotten, samt och synnerligen bland Finnarne på Tornedelfs område. Denna dumhögfärd i klädsel, som alldeles icke passar efter landets hårda klimat borde presterna motverka, men faller sig beqwämare för dem, att låta oförnuftiga och onaturliga seder och bruk florera bland allmogens, än att gifwa sig i kamp och strid med inrotade syndawaror. Allmogens i Norrland är mycket benägen att efterapa sländepersonernas dumma seder och bruk i klädsel, hwilken alldeles icke passar efter klimatet, icke efter allmogens lefnadsfätt i öfrigt, men om köpmannen riktar sig på allmogens dårskaper, så borde åtminstone Läraren motverka sådana dårskaper, som äro skadliga för allmogens hellsa och wälfärd.

Om brännvinets skadliga verkningar föröfrigt uti ekonomiskt och moraliskt afseende hafwa wi i Pajala församlingar

anmärkt 5 själsnord och 10 drunknade under föregående period. Ut i tabellerna finnes antecknade 41 oäkta barn, af hvilka en del måste härleda sig från alkoholen verkan på fönsdriften. Ingen är antecknad såsom död af starka drycker, men att likväl mången supit ihjel sig, det erinrar sig nu mången nykterhetsvän efteråt, ehuru sådant naturligtvis icke blifvit uppgifvit som dödsorsak. Tre personer hafva varit plågade af delirium, hvilket den vidskräpiga allmogén ansett som en verkan af "Manalaset," det vill säga de aflidnas andar, för hvilken sjukdom man sökte bot hos någon trollkari, men det är mig obekant om någon på detta sätt blifvit botad för frället. Att brännvinet är närmaste anledningen till onighet i äktenskapet, är en bekant sak. Och sådana onigheter hafva, tyvärr varit allmänt bekanta i Pajala, men genom den sednare inträffade förändringen i lefnadsfaktet, hafva de flesta oniga makor blifvit försonade.

Födde, vigde och döde i Pajala ifrån 1846 till och med 1856.

Årtal.	Födde.	Döda.	Vigde.	Fölmängd.	
1846	120	6	56	19	2388.
1847	113	8	41	21	2484.
1848	108	6	48	19	2564.
1849	105	5	51	25	2630.
1850	122	5	46	25	2691.
1851	110	4	94	23	2714.
1852	151	2	68	21	2770.
1853	121	6	46	19	2859.
1854	136	4	52	36	2947.
1855	140	4	58	29	3009.
1856	137	5	71	25	3089.
Summa	1363	55	631	262	30125.
Medium	$136\frac{3}{5}$	$5\frac{5}{10}$	$63\frac{1}{10}$	$26\frac{2}{5}$	$3012\frac{5}{10}$.
Procent	4,70	0,116	2,09	0,83	Nykterhets-perioden.
Procent	4,02	0,176	2,71	0,77	Fylleri-perioden.
Skilnad	0,68	0,060	0,62	0,06.	

Anm. Äfven här visar sig Nykterhetens verkan både på Nativiteten och Mortaliteten. Dödtal Fölmängdens hafva försökning, har dock Mortaliteten varit 0,62 mindre än

under förra perioden. Vi finna icke berömma oss af en absolut nykterhet i hela församlingen, emedan här finnas dels några måttliga drinkare, som icke finna undvåra sitt tobbsglas till hvilket hederliga parti äfven ståndspersonerna höra, nemligen verkliga herrar och halfherrar, dels och några hederliga frögare, som icke äfva för rof att öfvervinna de så Wachstillsbedjare, som här finnas utan göra äfven hvad de kunna för att göra profelyter, och finna en diabolisk glädje uti, att komma de swaga på fall. Den strid som här utämpas är ingen barnlek, utan en verklig strid emellan infernaliska och moraliska passioner, en strid, som utämpas på andans fält. Den egenlyttige frögaren å ena sidan, som fugit ut allmogens smett och möda med sitt tårande gift, å andra sidan den nygva knade känslan af det gräseliga elände, hvaruti den brännande brännvinsförsten störtat en hel massa af drinkare, med deras hustrur och barn; allt detta har uppväckt både hat och bitterhet å frögarens sida, hvars inbräktiga brännvinshandel blef lifstintsgjord. När frögaren föllde bonden, då blef frögaren rik; han fölte begärligt det fram, som frögaren utbrejde. Och deruti bestod frögarens förnämsta vinst, att han sådäla sina varor för ett högt pris, hvilket bonden icke afprutade, när han "hade sig i tappen". Nu ser allmogén sig väl före, innan den köper en vara, som han kan umbära.

De oäkta Barnens antal har väl blifvit öfadt med 0,060, men det är icke så till förstående, som skulle all ofedlighet försvinna med brännvinet. Ronsdriften är nemligen en naturdrift, som är menniskan medfödd, hwaremot fylleriet är en förvärfvad passion, som kan upphöra genom wanan, liksom den och förvärfwes genom wanan. De drinkare, som genom wädelsen fått afsty för brännvinet, hafva den erfarenhet, att de icke känna någon frestelse vidare, ty sielfwa begäret har upphört; men så förhåller det sig icke med fönsdriften, som är en medfödd drift. I Pajala församling finnas ännu många nyktra hedningar, och dessa hafva hvarken vilja eller kraft att strida emot fönsens begärelser. Dessutom innebär icke den religiösa wädelsen, passionernas upphörande, hvilken lära drifwes i Påfvedömet; utan wädelsen medför passionernas stegring, enligt Apostelen Pauli erfarenhet: "Egen uppväckt i mig all begärelse." Men den innebär derjemte en kraft hos den troende, att öfvervinna sina begärelser; men den som faller för frestelsen, han har redan fört fallit af ifrån

Tro, enligt Apostelen Johannis vittnesbörd: "Vår Tro är den kraft, som öfvervinner världen." Vi hafva i Bajala öfver 70 vågta söbde, som ännu äro i lif, men meningen har varit, att försöket skulle få tillfridsstållas icke hemligen, utan uppenbarligen, genom lagliga äktenskap, ehuru äfwen detta har sina menliga följder, när en del gifte sig med två tomma händer, hvarigenom många fattiga tillkomma i församlingen. Men för Barnen är det bättre, att de åtminstone hafva meterliga föräldrar, som kunna braga försorg om barnens uppfostran och vård.

Jämförelse mellan alla 3 församlingarne. Procent af

Fylleri-Proc.	Födde.	Döde.	Däpta.	Vigde.	Öfvervägande
Karesuando	3,47	2,26	0,8	0,93.	wigde. Minst
Jukkasjärvi	3,21	2,06	0,07	0,52.	Nativ. Mortalitet.
Bajala	4,02	2,71	0,17	0,77.	Födde och döde.
Summa	10,70	7,03	0,32	2,22.	

Procent af hela folkmängden i alla tre församlingarne.

Födde.	Döde.	Däpta.	Vigde.
3,6156	2,4295	0,1283	0,7244.
Fylleri-perioden.			
(Forts.)			

Underrättelser från Landsorten.

Kronobergs län:

Onsdagen den 1 dennes höll Central-Nytkerhetsföreningen i Kronobergs län sitt vanliga årsmöte, som detta år var bestämt att ega rum i Hjerteryds kyrka af Sunnerbo härads, dit en talrik folkmängd af alla stånd och åldrar hade samlats. De utsedde talarne voro 3:ne, neml: kyrkoherden P. Andersson i Hofmantorp, Prosten och kyrkoherden C. Fr. Nilsson i Hjertaryd och komministern C. M. Swensson i Kädda. Den förstående inledde sitt föredrag med Ap. Gern. 16: 28., öfvergif öfverifrån till Marci 5 Cap. och talade öfver 1—13 v. Beträffande ämnet var: Dryckenskapens onda. 1) Huru det barnar sig wåg till hjertat genom det medfödda förderfwet. 2) Hu-

ru det förmörkar förståndet och 3) öfvervinnas genom bättringen, d. w. s. då Kristus i bättring och tro emottages.

Den andra talaren, Prosten Nilsson, hade utsett 1 Cap. af Jacobs Epistel, med anledning hwaraf han wille gifwa olika uppmuntringar, lärdomar och förmantingar. Commministern C. M. Swensson avslutade mötet med bön, efter att hafwa till åhörarne framställt denna fråga: Vill du följa Guds wilja med afseende på Nytkerhets-saken? och talat öfver några ämnen, t. er. Bättringen, Utkorelsen, Döpselsen och Mattwarden till följe af de sönbringar och partistrider, som i kyrkligt hänseende utmärka den närvarande tiden.

Allt närmare upptaga Talarnes föredrag, anses obehöfligt. Deras Embetsgäfsor äro kända såsom lediga, eldiga och framträngande.

Mötet till nästkommande år bestämdes att hållas uti Långasjö kyrka af Kunga härads, hwarom Rungörelse framdeles skall meddelas.

Slutthög d. 28 Julii 1857.

M. Sjögquist.

Föreningens n. w. Secretetare.

Wälgörenhetsmötet i Brüssel.

Fortsätn. fr. föreg. Nr.

Hjelpmedel utaf föreningars eller ensildas verkksamhet.

Utom ofwanstående anförda hjelpmedel beroende af lagstiftningen gifwes det äfwen andra, hvilka, i det de sträfwä till samma mål, måste komma den till hjelp och som hufwudsakligen bero af individernes verkksamhet, och den ändamålsenliga användningen af Föreningars samfälda krafter. Bland dessa hjelpmedel anföras wi följande:

1) Grundandet och utbredandet af Nytkerhets-föreningar, sådana de redan förefinnas i England, Nordamerikas förenta stater, Nederländerna, Tyssland, Sverige etc., derwid man dock

vårdade barn och lärognarnes flyddande; samt 5. medlen att motverka misbruket af spritdrycker. — Den andra afdelningen skall behandla medlen att befrämja de lägre klassernas undervisning och uppfostran; skoltvånget; barnkrubbor; småbarnsskolor; organisationen af industri- och landtbruks-skolor m. m. — I tredje afdelningen förekomma frågorna om celfsystemet samt vilkoren och gränserna för dess tillämpning; om fångarnes frigifvande till så vidare och på vissa villkor; om särskilda förbättrings- och uppfostrings-anstalter för unga förbrytare, för tiggare och lössdrifware, för föräldralösa barn m. m. Likasom vid kongressen i Brüssel läter en af representanterne för hvarje land få i uppdrag att stödja arbetarnes och de fattiges tillstånd i sitt fädernesland.

Notiser.

Riksdagen. Bewillningsutskottet har i betänkan det No 24 föreslagit att förbudet mot införel af brännvin och sprit skall upphöra, samt tull för alla slag af denna vara bestämmas till 45 öre för 1 stälp, alkohol, hvilket motsvarar 2 Rdr 20 öre för fanna alkohol eller 1 Rdr 16 öre för fanna brännvin af 50 procentes styrka. Den ofwärfstiger således nya brännvinstullen (60 öre) med icke mindre än 50 öre. Med bibehållande af nu gällande förhållande mellan tillverknings- och tull-afgiften skulle de sednare blifwit omkring 43½ öre per stälpund.

Brännvinsbränning. Hos Konungens Befallningshafwande i Carlsheds län hafwa till Bränning af 80,900 kannor brännvin under nästa bränningstid anmält sig 5 personer.

Hos Konungens Befallningshafwande å Götaland har till brännvinsbränning i större bränneri för 800 kannor daaligen under nästa bränningstid anmält sig endast v. Konjult J. P. Stare.

Anmälan.

Å Nykterhets-Päroliden, deraf ett ark utkommer hvarje månad, kan för inmemarande år prenumereras med trettiotvå stillingar hanko i Stockholm hos Redaktionen, hos Herr Delén et Comp, eller i Holms bergska Bokhandeln. Till Landsorten försändes tidningen kostnadsfritt för prenumeranterne, när anmälan sker på något af uppräörda ställen. Vid requisition genom postkontoren tillägges lagligt eller betingadt arfwode.

Stockholm. Dahlströmska Boktryckeriet, 1857.

Nykterhets-Päroliden.

No 10.

October 1857.

12 Årg.

Swad verkan har Nykterheten på Nativiteteten och Mortaliteteten?

(Fortf. fr. föreg. No.)

Jemförelse mellan alla tre församlingarne. Procent af

Nykterh.-pers.	Födde.	Döde.	Däta.	Wigde.	Öfwenwägnande
Karejuando	3,74	1,48	0,000	0,70.	inga döda.
Tullstadsfjärvi	3,46	1,56	0,04	0,83.	
Pajala	4,70	2,09	0,11	0,83.	Födde och döde.
Summa	11,90	5,13	0,15	2,36.	

Procent af hela folkmängden i alla tre Församlingarne.

	Födde.	Döde.	Däta.	Wigde.
Nykterh.-Pers.	4,1043	1,8454	0,1199	0,831.
Koller-Per.	3,6156	2,4295	0,1283	0,7244.
Ekilnab	0,5887	0,5841	0,0084	0,1097.

Nativitet + 0,5887. Mortalitet — 0,5841 gör i folkmängden i procent, och 17 decimalers tillöfning under den nykterperioden, hwarvid Mortalitetens förminskning måste ådraga sig en synnerlig uppmärksamhet, då under wanliga förhållanden Mortaliteteten måste stå i ett proportionerligt förhållande till Folkstoden. Vi måste bestämt antaga, att det förändrade lefnadsföretaget åstadkommit minskning i dödligheten. Huruvida äfwen Nativitetens förökning har sin grund i den timade förändring waga vi icke bestämt påstå, emedan denna frågas afgörande, skulle förutsetta en djupare insigt i Physiologien, än vi för närvarande ega. Endast det är anmärkt, att många gamla qwinnor emellan 40 och 45 år blifwit fruktsamma under denna period, äfwen som några, som warit gif-

ta i 10 år, utan liföfrukt, hafwa blifvit fruktsamma under wäckselen. Hurwidå alkoholen befördrar fruktsamheten, det kan icke bewisat. Men att den uppväcker och retar begären, genom sin verkän på inbillningskraften, mera än genom sin verkän på könsdriften det är allmänt bekant. Vi kunna icke anfålla några jämförelser emellan verkningen af skalleriet och nyheterheten uti Öfwer-Torneå och Gellivare, emedan nyheterhets-principen derstädes räknar sin början ifrån 1850-51. Ut i Öfwer-Torneå har lefnadsfästet varit det samma som i Pajala, utom det att ingen preft i mannaminne weterligen funnits der, som måttat lufwa egoismen hos Timmarne, hwilken är ett karaktärsdrag hos dem. Det är icke bekant, ifrån hwilken stam Timmarne wid Torne Elf härstamma; men Åbo dialekt talas i dessa trakter, hwadon och Finnska Bibel-öfversättningen efter Åbo dialekt passat ordagrannit efter Torneå dialekt. Det ser ut som skulle befolkningen wid Torneå Elf hafwa blifwit bortsländ under fjärde kriget med Ryssien; man såg före den tiden ingen kyr i kläder, möbler och byggnader. Men efter kriget uppenbarade sig slärd, sedeslöshet, fulleri. Om en bonddräng gick i Stockholms kläder ifrån topp till tå, hwar till han lånat penningar, fann man hos honom ingen hyfsning svarande mot Herrnamns-dräkten. Han war mera stolt och dumdriftig än hyfsad. Det låg uti dessa Timmars karaktär en slags wildhet och öfwermod, som yttrade sig uti wäldsamhet emot den Kronobetjening, som wågade beifra lagbrott. Jag har låtit mig berättas, att en Kronens man i Öfwer-Torneå hade blifwit öfwerfallen på wägen af några bönder och fastbunden i sin slåde; äfwen som en annan Kronens man i Pajala fick sin Årslåde sönderstucken. Att lufwa en sådan wildhet med den werdsliga Lagens swärd, war alldeles icke möjligt. Men Andons swärd nedstämde något modet, ehuru bland de motsträfwiga ännu framskyntar den utspinnliga wildheten; dock hafwa de flesta bland wäckselsens motståndare kommit på den punkt att de måste fördöma sig, sjelfwa, och erkänna, att de i det tillstånd, de nu äro, icke kunna ärfwa himmelrifet. Men de wilja icke erkänna att de wäcka äro på rätt wäg. Motståndarena till wäckselen, erkänna sitt olycksfäliga själsstillstånd, men kunna icke erkänna att de wäcka äro närmare den sanna Christendomen än de sjelfwa. Sådant är nu tillståndet bland allmogén i Öfwer-Torneå och Pajala. Bland Ståndspersonerna i dessa trakter

finnes nugsfärligen samma Christendom, som war ryltbare Geijer bekände medan han war i lifwet: "Jag är hwarken Bibel-Christen eller Kyrko-Christen; Jag är Christen på egen hand." Om uti denna trosbekännelse ligger mera egoism än Christendom förbögad, derom måga de döma, som närmare kände Geijers karaktär än jöfj.)

Uti Pajala fanns för ungefärligen 20 år sedan en Prest, som inslute upp de naturliga känslorna, och förmildrade så wida folkets sträfwä karaktär att några blöddiga och gråtmilda qwinnor, sålde många tårar i Herrans tempel, men ingen förmildring i allmogens seder förmäkttes under den tid han tjenstgjorde i församlingen. Man prisdade predikanten, men ingen bättring gjordes; ingen förändring i det husliga lifwet förmärktes. Man gret i kyrkan och skrattade utanför kyrkan; man war gudseftig i kyrkan och ogudastig utanför kyrkan; man wälsignade i kyrkan och swor bakom kyrkan; man drad ut Herrans talf och djesslarnes talf på samma dag. Detta tillstånd är ännu i friskt minne hos de äldre i Pajala församling. Och man frågar sig nu: huru det kom till, att ingen sinnesförändring följde på så granna och så wädra predikningar? Kan någon föreställa sig att alla tårar, som den tiden prildes i Herrans tempel, hafwa rummit förgäfwes från de känslolustas kinder? Minn återstå af den tidens gamla Christna några åldriga qwinnor, som hafwa tro som berg, och kärlek till öfwerflöd, men dessa "gamla Christna" blifwa nästan desperata, om någon af nutidens Christna will känna dem på pulsen, eller undersöka deras werkliga själsstillstånd. När dessa gamla Christna måste gripa till knäppen eller braudgaffeln, kan man wal begripa, hwars andes barn de äro, men de wilja dock icke erkänna, att de hafwa en död tro. Ett annat parti finnes äfwen, som wal erkänner, att den Christendom, som nu finnes i Pajala och fringligaande församlingar har haft en god början, men har sedermera urartat till swärmeri; här menas de andeliga rörelserna, hwilka i motståndarens öron låta som "djurs låten," eller "fatt-musik." Man wet att barnens ropande i templet florrade

*) Endast för att ej stympa öfwanstående och meddelade i så många fall wärderika afhandling, qwarstår detta, och den store afside mannens sanna och lefwande tro är för wäl känd af alla utom denne författare att kunna sättas i twifwel.

gement i Phariseernas öron, de wille att Nazareerne skulle be dem tåga. Men barnen kunde icke afstå från dessa ofriwilliga lifshyttringar till Romingens öra. Andra "opartiska Domare" påstå, att wäckseln i början war en odräglig andelig högfärd, en sådan jakans lust och staut, som ingen förnuftig menniska kunde låsa, men att fanatismen nu mera sakat sig. Andra "opartiska domare" påstå, att wäckseln är riktig till sin princip, att den står på kristelig grund, att läran, som briswes i missions-skolan är biblisk, att den wisar rätta wägen till saligheten, men att den icke kan consequent genomföras, emedan många falla derifrån och blifwa 7 gånger argare än de varit hafwa (när den onde anden går ut af menniskan m. m.), och detta är wisserligen sannt, att de fallne blifwa 7 gånger wärre än de varit hafwa; men sådant är alldeles enligt med det anförda språket (han tager med sig 7 andra andar, som m. m.). Dock bewisar icke någrens affall, att det går så med alla, ehuru motståndarena önska och hoppas, att så sker. Men wid hwarje dödsbädd återkommer alltid den frågan: "Hwad skall jag göra att jag må få ewighetligt lif?" och ofta säger den döende: "Jag är på en dålig wäg. Mitt samwete fördömer mig. Gud hörer icke mina böner. Nådens dörr är stängd. Jag wille omwända mig, men det är för sent." Sådant tal hörer man af Christenhetens härskaste fiender, när de känna det lider till effingen på lifstråden. Då erkänna de att den lära, som här predikas är den rätta. De Christna i byn efterstickas, ifall de icke sjelfmant insinna sig wid sjufbädden, hwilket öfasi är fallet. Den döende räcker dem handen till försöning och säger:

"Kunnen I förlåta mig min dårskap? Jag har emot bättre wetande försmådat Eder, och stått emot sanningen. Nu ser jag hwart det här är för mig, men det är för sent." Sådant tal hörde man aldrig före wäckseln, utan de flesta döende bestyrde om sitt hus och förmanade sina barn, att lefwa dhärdigt. Sällan hörde man någon döende säga till sina barn: "Ni bör lefwa bättre än jag har lefwat." Några dödsfall hafwa förekommit, hwarest en Christendomens fiende blifwit försönad icke allenast med de Christna, utan äfwen med Gud. En sådan borde icke hafwa någon salst länsla eller förvirrade begrepp om den sanna Christendomen eller hafwa afseende på personen; han borde uti dessa upphöjda ögonblick, hafwa förmåga att känna Christendomens sanna wäsende, då han är

upphöjd öfwer alla jordiska beräkningar, och är befriad ifrån allt frymteri, stenhelighet, partianda, samwetswång. En sådan borde kunna säga till de wäcka här på orten: "I saren wille; eder omwändelse och pånyttfödelse har icke gått rätt till; egenrättfärdigheten och egenfärligheten har bedragit eder." En sådan warning från en döende Christen till härvarande Christna, har man ännu icke hört. Någon twiflare torde inwända: "Kanske fruktar han att de hårda Christna fördöma honom på hans yttersta?" Wisserligen kan motståndarna d. w. s. "Guds barnas afslagare" hafwa alla möjliga inwändningar till hands, för att släpa sin egen obegränsade öfvertygelse, att dessa så kallade Christna äro förtare, jwärmare, willoandar, egenrättfärdige, andeligen högfiärdige och frymtare, som onse sig sjelfwa fullkomliga och fördöma andre; men det är knappt tänkbart, att en döende, det vill säga en sådan, som varit fiendtlig och häst ända till den tidpunkten, då han blef öfwerhugad derom, att döden stod för dörien, skulle wara i stånd att af fruktan för de Christnas dömande, hålla med dem, eller tala samma språk, som de och wisa samma tecken till benådning och rättfärdiggörelse som de. Ett sådant frymteri anser jag icke wara möjligt på grafwens brädd. Döden plågar wara samfärdig. Deremot har man sett sådana döende, som hafwa haft en död tro, och ehuru sådana aldrig yttrat annat, än att de "hoppas;" dock emedan de icke hafwa känt den Helige Andes willnesbörd, har man sett sådana frukta för de Christnas besök under föregifwande att de Christna "taga bort hoppet och släcka ut den rykande we'an, och sönderbråta den förkrosade rönen." Om detta wore sannt, så wore det förfärdligt att tänka på följderne af detta dömande. Men de Christna, som hafwa en klarare erfarenhet i Nådens ordning, måste juarare frukta för följderne om de skulle stärka den döende uti hans falska förlitande på Guds nåd. När döden är nära, då går det icke an att frymta eller uttala en annan öfwerhygelse om den döendes själa-tillstånd, än den man här inom sig. Handboken af 1811 förutsätter att själasörjaren bör känna den sjukes själa-tillstånd, och icke brådfä med Nattwardens meddelande, om han finner att den sjuke är uti ett obotfärdigt tillstånd. Hwarifrån skulle presten hafwa fått den magt att döma, om det icke förut-sattes att han verkligen bör känna den sjukes själa-tillstånd. Schrader säger till sin son: "frukta icke för döden." Men

Profeten Esaias fick befallning af Gud, att säga till Konung Heskia: "Beställ om ditt hus, ty du måste dö!" Våra andeliga qvadsjälware bry sig föga om den döendes själattillstånd, utan hålla långa skriftetal, och meddela sakramentet. Här finnes äfven ett annat parti, som påstår att ingen nu för tiden fortjenar namnet Christen. Man bör vara nådesökande så länge man lefver, men "benådad, försonad eller rättfärdiggjord kan ingen blifva här i nådatiden." Alltså säga de, är det en förmånenhet att tillägna sig barnaskapet och namnet Christina, men partiet tar sig gerna en klunk, när det så kan passas sig; och påstår att de Christina här uppe äro verkhelgon. Detta parti säges hafva många anhängare i norra Finland t. ex. i Kuopio och Uleåborg; några Separatister finnas icke egentligen här på Torneå Elfs område, men på Tromsö säges Separatismen hafva många anhängare. Dessa underrättelser om de religiösa rörelserna i Norden, hafva här blifvit bifogade, för att visa att här icke är endast fråga om nyttighet, ehuru väckelsen börjat med nyttighetspredikningar.

Uti Gellivare finnes en blandning af Lappar, Finnar och Swenskar, hvarföre också Gudstjensten wisa högtider hålles på tre språk. Hvad Lapparne angår, så äro de nästan wildare än i Torneå Lappmark. Genom presternas maktighet hade de blifvit lemnade i sin andeliga råbet; största delen af Lapp-allmogen kunde knappast läsa i bok och många blefwo admitterade utan vidare hjernebråk. Det berättas om den ännu lefwande Pastorn, att han ofta satte sig midt i Lappringen, det vill säga den cirkel, hwilken formerades af 10, 12, 15 personer, när de satte sig ned för att låta brännvins-kojan gå laget omkring. Lapparne ansågo detta Pastoris familjära umgängesfätt, såsom en hedet för dem, när deras lärare gjorde sig så gemein, att han satte sig i Lappringen. Men följden af denna nedlåtenhet war den, att allmogen höll sin Gudstjenst på krogen, medan Pastorn predikade för tomma väggar. När den gamla Pastorn fick en vice Pastor, som wille låta Lapparne mores, blef denne hatad och hatad, men på den gamle hedersmannen flagade ingen. Sådant war tillståndet i Gellivare, när wäckelsen och nyttighetsifvernen aflöfande med Johan Rantamaa, 1852. Man har antagit att 4 af församlingen nu hålla den absoluta nyttighets-principen i Gellivare, hvarjemte wäckelsen sprider sig till Lappsta all-

mogen i Sodnäs, hwarest frögeriet, oaktadt brännvins-förbudet och Pastors nitiska bemödande, florerat ända hittills.

Uti Pitä Lappmark (Arvidsjaur och Arjeplog) har icke brännvins-förbudet verkat någon afbräck i frögare-wäsendet. Om och den uppgiften må ega grund, att de handlande icke införa annat än swenskt win, så införa dock Nybyggarna så mycket mera af det klara, och ehuru Kronobetjeningen gör sig grön wid visitationerna, har man dock anledning bejara, att den icke alldeles är så renhårig. Presterna i dessa församlingar äro absoluta, men endast för egen räknung, emedan de icke wilja stå sig med församlingen genom några straffpredikningar, emot jedsförderiwet. Det är endast för jemförelse med de norra församlingarne, som wi här införa de Tabellariiska uppgifterna. För Öfwer-Torneå och Gellivare, kunna wi dela perioden i två afdelningar.

Födde, wigde och döde i Öfwer-Torneå ifrån 1845 till 1850.

Årtal	Födde	Döde	Wigde	Fölmängd.
1845	172	146	26	3837.
1846	195	97	33	3927.
1847	170	98	19	4113.
1848	165	83	32	4141.
1849	173	101	19	4206.
1850	159	100	29	4214.

Summa 1,034 625 158 24438.

Procent 4,23 2,43 0,64.

Uti utdraget af Tabellerna som jag erhållit, hafwa de oäkta barnen icke blifwit intagne, men procenten skall wara ungefärligen densamma som i Pajala.

Födde, wigde och döde i Öfwer-Torneå ifrån 1851 till 1856.

Årtal.	Födde.	Döde.	Wigde.	Fölmängd.
1851	188	119	31	4267.
1852	163	135	36	4288.
1853	181	102	24	4345.
1854	202	84	25	4489.
1855	160	87	29	4498.

Summa 894 527 145 21887.

Procent	4,08	2,40	0,66	af sednare Perioden.
Procent	4,23	2,43	0,64	af förra Perioden,
Skilnad	0,15	0,03	0,02.	

Procent af hela perioden:

Födde.	Döde.	Wigde.
4,163	2,421	0,654.

Procenten af de födde 0,15, af de döda 0,03 mera i förra perioden, måste jämföras med flere wigde emedan åf-
tenstap blifwit färre efter wäxelsen.

Födde, döde och wigde i Gellivare ifrån 1845 till 1854.

Årtal.	Födde.	Döda.	Döde.	Wigde.	Folkmängd.
1845	35	2	23	16	1612.
1846	70	4	35	14	1673.
1847	74	2	30	11	1720.
1848	77	4	50	12	1752.
1849	49	0	26	13	1781.
1850	79	3	26	14	1869.
1851	84	1	40	14	1923.
1852	78	4	56	5	1958.
1853	78	3	35	16	2012.
1854	79	1	25	28	2091.
Summa	703	24	346	143	18,421.
Procent	3,72	0,12	1,87	0,77.	

Nativiteten och mortaliteten är alltid mindre i Lappmar-
ken än i Lands-församlingarne af orsaker, som wi ofwanföre
nämndt. De döda barnens antal torde man få skrifa på
Sinnarnes och Swenskarnes räknung. (Forts.)

Utdrag ur Konungens Befallningshafwandes sednaste
femårs-berättelse för nedanstående län rörande invä-
narnes sedlighet och dermed i sammanhang stående
förhållanden.

Stockholms Län.

Länets allmänna beskaffenhet. Stockholms Län, som
har en yta af omkring fjerdsjuga quadratmil, är till na-
turen omverlande. De delar deraf, som ligga närmast
Mälaren och intill medlersta delen af Upsala Län, äro
gamla slättbygder, som hafwa föga af skogar och watten
samt sträcka sig öfsligt till det inre af Länets, till des de
två till tre mil från hafskusten mötas af mera kuperadt
land, der åkerfälten i allmänhet äro af inskränkt widd samt
skogar och sjöar mera förekomma. Af sistnämnde beskaffenhet
är i allmänhet äfwen Länets nordligaste del; Frösåkers härads,
och en del af Nordinghundra härads, såväl som Länets del
söder om hufvudstaden, det så kallade Södertörn, derinom dock
på några ställen förekomma temligen betydliga och bördiga
slätter, såsom i Öster- och Westerhamminge, Jerna och Thuringe
socknar. Särdeles uppslutt med berg och oländiga mar-
ker är Wermdö fleppslag. Churu flögs- och utmarker upp-
taga den betydligare delen af Länets yta, har Länets ändock
icke några särdeles stora sammanhängande skogar. De mest
omfattande äro de skogar, som höra till järnwerken i Länets
nordligare del, samt de inom Länets befintliga fyra härads-
allmänningar, äfvensom den flögsmark, som till stor del bil-
dar gräns emellan Stockholm och Swartlösa härader i Sö-
dertörn.

Länets indelning i judicielt hänseende uti fem Härads-
höfdingedömen har under ifrågavarande femårs-period icke un-
dergått någon förändring. I öfseende å den administrativa
indelningen åter har den förändring ägt rum, att år 1853
Färentuna härads, som förut utgjorde särskildt fogderi, blifwit
förenadt med Sollentuna och Wallentuna härader samt Dag-
berghs fleppslag till ett fogderi, hwadan fogderierne i Länets
nu äro till antalet sex, dock att tillika en Expeditions-kono-
fogde blifwit på stat anställd för Färentuna härads. Län-
smännens antal är fortsärande tjugutvå.

drägten; hvarje kraftyttring bortförer en del af hans blod genom svetten, hvarje rörelse af hans kropp, hela hans livsverkjamhet är kraftfull; men när han äter, så är det god och kraftig föda, han förtär.

Deraf kommer det sig, att om han fort utgifver sitt kapital, så tager han äfven fort igen det. Sålunda är hans kapitalomsättning liflig, och han står sig godt derwid. Den olycklige, fattige Irländaren utgifver sitt blod mycket långsamt. — Han arbetar icke. Han äter potates; men som denna föda, brukad ensam, endast gifver en mycket dålig näring, så intager han också mycket långsamt sitt kapital, och änstönt detta alltid blifver det samma, så är dock den långsamma omsättning orsaken till, att Irländaren är fattig, tanklös, rädd för arbete, otrogen och tjusaktig, under det Engelsmannen är en till kropp och själ frist menniska.

Näringsen beror således ej så mycket på blodet ensamt, som ej mer på detsas hastiga omsättning. (Fortsj.)

Anmälän.

Äf Nylterhets-Härelsen, deraf ett ark utkommer hvarje månad, kan för innevarande år prenumereras med trettiotvå skillingar banko i Stockholm hos Redaktionen, hos Hrs Velén et Comp. eller i Holms bergska Bokhanden. Till Landssorten försändes tidningen kostnadsfritt för prenumeranterne, när anmälan sker på något af uppräörda ställen. Vid requisition genom postkontoren tillägges sagligt eller betingadt arwede.

Stockholm Dahlströmska Boktryckeriet, 1857.

Den Svenske Nylterhets-Härelsen.

N:o 11.

November 1857.

12 Hrs.

Swad werkan har Nylterheten på Natviteteten och Mortaliteten?

(Fortf. fr. fören. N:o.)

Födde, wigde och döde i Stockmof ifrån 1845 till och med 1854.

Årtal	Födde.	Döda.	Wigde.	Fölsamängd.
1845	51	3	17	1124.
1846	43	2	18	1146.
1847	69	3	20	1186.
1848	49	7	14	1217.
1849	38	3	31	1207.
1850	40	—	19	1232.
1851	34	2	34	1227.
1852	51	1	42	1229.
1853	49	4	40	1234.
1854	56	6	35	1264.
Summa	480	31	270	12066.
Procent	3,92	0,25	2,24	0,81.

Procenten af de födda uppgår icke till 4 i Gelivare, men i Stockmof stiger de föddas procent till 4,19 om de oafsta födda läggas till. Församlingen består af hälften Lappar och hälften Svenskar.

Födde, wigde och döde i Arjeplog-Iskan 1845 till 1855.

Årtal.	Födde.	Döda.	Wigde.	Fölmängd.
1845	31	1	33	9
1846	31	—	16	9
1847	35	—	30	9
1848	32	1	25	8
1849	39	1	26	8
1850	45	2	23	6
1851	33	—	27	6
1852	41	3	29	8
1853	31	2	25	8
1854	35	—	9	10
1855	32	2	27	10

Summa 405 12 270 91 11,745.

Procent 3,66 0,10 2,39 0,77.

Förjämningen består af Lappar, en del wälsbergade, och Swenskar, till största delen fattiga. Deras förnämsta näring är fiske. Många äro plågade af mäss, och blifwa icke långlivade. Brännvin förtäres.

Födde, wigde och döde i Arvidsjaur från 1845 till 1855.

Årtal.	Födde.	Döda.	Wigde.	Fölmängd.
1845	59	—	25	26
1846	66	—	19	23
1847	72	3	28	21
1848	63	2	30	16
1849	65	2	21	6
1850	66	2	32	16
1851	89	2	43	14
1852	92	—	35	12
1853	91	5	35	16
1854	80	—	28	22
1855	103	6	39	23

Summa 746 23 335 195 22,835

Procent 3,28 0,10 1,47 0,85.

En tredjedel af församlingen består af Swenskar, inflyttade från Stolleftek, ett driftigt och wärdert folk, med någorlunda bergning och söga fullsamt; födoämnen utgöras af kött, fisk, spannemål och mjölk.

Dödligheten är, bland alla i denna afhandling uppräknade församlingar minst i Arvidsjaur, hvilket bör hafwa sin orsak uti ett lefnadsfatt, som närmare öfwerensstämmer med naturens ordning. En orsak tydes ligga deruti, att den swenska befolkningen icke bör uti warma porten såsom Finmarne, hvilka ofta ådraga sig förkylning genom det häftiga ombytet af varme och köld. Swenskarne förtära tunnbröd, hvilket är mycket helsosammare än Finmarne halfaräddade Mieskaleipä, som jäser i mogen och åstadkommer kolik, wäderspänningar och dylikt.

Island wärdens frukter kan man råna icke allenast brottmåls och processgärighetens upphörande i de norra socknarna, utan äfwen hjälpsamheten emot nödlidande, ehuru sådant icke alltid opåminat blir verkställt, men ibland de wärdta finnas många, som hafwa både samwete och förstånd att inse de verkliga nödlidandes ställning; dessa gå med häfven på de Christas sammankomster och kunna på detta sätt samla en verklig hjälp åt sådana fattiga, som mistat sin enda ko eller sin häst, eller annars genom eld och brand blifwit husvilla. Alla stölder och annat orättfärdigt gods hafwa de wärdta sökt wedergälla och återställa till rätt ega-re, och der egaren icke varit bekant, hafwa de gifwit det skulnas, eller skadans värde till de fattiga. I början af wärdelsen hade omkring 70 personer i Pajala församling ingått med en underdånig förfrågan till Kongl. Maj:t huru tullförjämning, som af petitionärerne hade föröfwats i förra tiden, skulle kunna godtgöras till Staten, öfwer hvilken underdåniga förfrågan, som ingick till Kongl. Maj:t genom Landsköpdinge-Embete i Norrbottens Län, Norrbottens tidning gjorde sig lustig, och beklagade de storkars Pajalaboerne, som låtit förleda sig af den "egemäktige hycklaren" till sådana galenskap. Men Kongl. Maj:ts Rescript innehöll, att petitionärerne egde efter samwete öfwerlemnna tullförjämningssmedlen till fattigwärdsdirektionen i församlingen, och Norrbottens Posten hade ingenting derwid att anmärka. Genom dessa

redan till en del inbetalta tullförmållningsmedel, hafva de fattige i Wajala erhållit öfwer 800 Rde Rgs. hvilka nu 1857 kommit de fattiga wäl till påh. All dessa skulda insluta medel hafva under de goda åren sådana fattiga blifwit klynne genom räntefria lån, hvilka förlorat sina hästar, och då de icke varit i stånd att betala sin skuld, har Gud genom frivilliga gåfwors insamlande på kyrkförhören fått walfred skulden på deras rewerjer afbetalad. Men alla dessa frivilliga gåfwors gifwande och den verkliga hjälp, som de hjälpsökhöfande derigenom erhållit, finner ingen nåd inför de motsträfwiga wedersakarena, hvilka öfwe allt, hvad de måga göra och låta, för strimteri om någonting ännu fänne. Och dessa Christendomens wedersakare äro de, som "sila myggor och swälja kameler," de möta Christendomen efter egenwärd färdighetens gradmätare, de se beständigt stora fel hos de Christna, när de taga sig en tår på tand, eller sitta och spela fort wid muschglaget under påstående gudstjenst, eller stå och måla ut brännin om söndagen; dessa äro de, som förargas öfwer barnens ropande i templet; men om man icke wet hvad som är motsvarande i ewigheten, så mycket wet man dock med säkerhet, att de som antingen wetande eller ovetande föregå den rån masjan med dåliga exempel, och derigenom förleda den enfaldiga allmogen att supa (frögarena), spela fort under gudstjensten (snickar och stöjare), eller hålla men icke underhålla sköfor (de flesta ståndspersoner, som berömma sig af unklariskifwet), måste efter menlig berättning, hafwa en oräknelig swärm af swärjande och usinniga willoandar omkring sig i ewigheten, de der anklaga honom på domedag såsom en föregångare och wägnisare till förderfwet; han måste, ehuru civiliserad han än må vara, höra kattsuvis i ewigheten. Man har hört talas om exempel af menniskor, hvilka på sitt öfter, stå utforit i hotelser mot sina förledare; och möjle icke öfwer dessa hotelser blifwa nppfyllda? En dände brukspatrou sa, de till en prest, som war mågta fiendtlig till allt löseri: "Ni har varit prest i församlingen, men ni har icke sagt mig ett enda ord om det ena nödmåndiga. Presten tog, saken mycket lätt och svarade: "Nå min Bror! Hvad är detta, får grubbleri? Förmodligen tyckte presten att det war onödigt att grubbla på sotsängen. En annan prest har kallat de wäcka i Norden föra, "Læstadi gemena parti," uti ett

härnads till Norrbottens-Polen, 1852. Vi anse och höra det teligen framställa alla omständigheter rörande de wäcka i Norden, om hwilkas rätta sinnesart, religion och jeder, så olika ändamen blifwit fjälda af "competente domare?" Vi hafwa nu med ziffior wist resultatet af detta swärmeri, som varit så förhatligt för dem, hvilka derpå haft något att förlora. Synnerhet hafwa de handlande, varit Nattverketens bittraste fiender, emedan deras lewaredelse i stort blifwit tillintetgjord genom detta swärmeri. Men sinnen sådane älskare af Dachs och Venus, som icke kunna affalla ifrån sina gamla gudar, hafwa wist sig vara wäcksens bittraste fiender. Wera oförklarligt synes det vara, att Prester och Embetsmän welat wisa sina drakständer emot sina underhafwande i och för denna sak, hwilken de bort bestränja. Det kommer deras, att läsarena hafwa stört deras sällsa sanwetsfrid, hwaremot dessa farisjer och skriftläse hafwa uti läselet iugenting annat funnit, än en odräglig andelig högfärd, ett obyggligt swärmeri, fanatism, strimteri och skenhelighet. Man får wäl se till slut hwilkendera, som dömer en rätt dom. Må nu Presterne i de församlingar, hwarest intet löseri finnes, bewisa med ziffior att det allmänna superiet, liderligheten, brottmålen, processmakieriet och religionsföraktet befördrar allmogens wälfärd, förminskar jedeslösheten, föräskar folkmanighden, befördrar helkan och wälmågan och gör dem saliga i ewigheten. Då först skola wi erkänna, att Læstadi gemena parti är ett saktans pö, som förtjenor att brännmärkas.

Wätte wäl ingen stöta sig på det "härda tal," som förefommer i denna korta berättelse om det andeliga tillståndet bland de wäcka här i högsta Norden. Wår tids höttälunda och förfinade smak borde icke finnas bland wäddar och barbo-rer, sådana som wi äro. Läsaren torde påminna sig Tegnérs iacouiska uttryck till Wallin, när det war fråga om en prest, som egde förmågan att swänga sig på predikstolen. "Stadholsboerna hafwa tillräckligt med släthet, de behöfwa afwen en grofshjwel."

E. S. Sjöström.

En annan wäl känd prest sa till en präst: "Ni ha en stor del af ert lif i ena handen och en del i den andra." En annan wäl känd prest sa till en präst: "Ni ha en stor del af ert lif i ena handen och en del i den andra."